

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin
Tumov drevored 6
5220 Tolmin
T 05 381 15 26
knjiznica@kcktolmin.si

STRATEŠKI NAČRT

Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin za obdobje 2021-2025

Tolmin, 2020

Kazalo

1.	Uvod	3
2.	Zakonske in druge podlage za delovanje Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin	4
2.1	Odlok o ustanovitvi zavoda	4
3.	Mednarodne, nacionalne in lokalne smernice	5
3.1	Poslanstvo Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin	7
3.2	Vizija Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin	7
4.	Profil lokalne skupnosti - potencialni uporabniki knjižnice	8
4.1	Poseljenost območja UE Tolmin	8
4.2	Prebivalci glede na državljanstvo.....	9
4.3	Aktivnost prebivalcev	9
4.4	Starostna struktura	10
4.5	Izobrazbena struktura.....	10
4.6	Osnovnošolci, dijaki in študenti	11
4.7	Gospodarske značilnosti.....	11
4.8	Ustanove, društva in interesne skupine v lokalnem okolju knjižnice	12
4.9	Skupine prebivalcev s posebnimi potrebami.....	12
5.	Profil delovanja Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin.....	13
5.1	Strateški načrt 2015-2020	13
5.2	Knjižnična mreža Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin	15
5.3	Knjižnična dejavnost Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin.....	17
6.	Smernice delovanja Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin	19
7.	Strateški cilji.....	23
8.	Zaključek	32

1. Uvod

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin je splošna knjižnica, ki pokriva območje občin Tolmin, Kobarid in Bovec. Območje leži na skrajnem zahodu Slovenije z relativno slabimi povezavami do drugih delov države, zato je tradicionalna zavezanost tolminske knjižnice k vsebinsko in številčno bogati knjižnični zbirki optimalna pot k uspešnemu izvajanju njenega osnovnega poslanstva. Širjenje bralne pismenosti in spodbujanje bralne kulture ostajata temelja delovanja splošne knjižnice v lokalnem okolju. Bralna pismenost, ki je osnova za vse ostale pismenosti, učinkovito krepimo s poglobljenim branjem. To možnost nam ponuja prav tiskana beseda. Pretekle raziskave potencialnih uporabnikov Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin so pokazale, da je prav možnost izposoje knjig tista storitev, zaradi katere bi v prihodnosti obiskali knjižnico.

Razvoj splošnih knjižnic skladno z Zakonom o knjižničarstvu¹ usmerjajo standardi in strokovna priporočila. Aktualna Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028)² so zasnovana na temeljih predhodnih priporočil, hkrati pa upoštevajo sodobne strokovne trende in spremembe v družbenem okolju. Redno spremljanje potreb in prilagajanje ponudbe knjižnice njenemu okolju narekuje proaktivna naravnost sodobne knjižnice, ki uporabo svojih storitev z namenom podpore splošnemu razvoju okolja spodbuja z aktivno promocijo med prebivalci.

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin želi tudi v naslednjem strateškem obdobju z raznolikimi aktivnostmi in izvajanjem knjižnične dejavnosti kot javne službe nadaljevati uspešno pot širjenja različnih vrst pismenosti in spodbujanja bralne kulture med prebivalci Zgornjega Posočja. Z namenom spodbujanja dediščinske pismenosti želi poudariti vlogo hranilke pisne kulturne dediščine v lokalnem okolju in širše. Okrepiti želi vlogo kakovostnega, spodbudnega in udobnega prostora druženja ter z raznolikimi možnostmi uporabe tiskanih in elektronskih medijev ter sodobnih tehnologij spodbujati kreativnost in intelektualni razvoj posameznika in družbe. S tem želi še naprej igrati pomembno vlogo pri splošnem razvoju območja in pomembno prispevati h kakovosti bivanja prebivalcev Zgornjega Posočja. Z izvajanjem različnih aktivnosti bo sledila svojim strateškim ciljem in z učinkovito promocijo svojo dejavnost in koristi, ki jim jih prinaša, približala potencialnim uporabnikom. S ciljem racionalizacije stroškov in delovnih postopkov, transparentnim in družbeno odgovornim poslovanjem ter pozitivnimi medosebnimi odnosi bo še naprej stremela k odličnosti delovanja.

Strateški načrt je dokument srednjeročnega razvojnega načrtovanja, ki upošteva cilje in prioritete nacionalnega oziroma lokalnega programa za kulturo, program dela pa je njegov letni izvedbeni načrt, katerega sestavni del je finančni načrt. Sprejme se za obdobje petih let, pri čemer lahko vsebuje tudi dolgoročnejsše usmeritve.³ Z opredelitvijo ukrepov za realizacijo zastavljenih ciljev knjižnica v letnih načrtih dela stremi k razvoju knjižnične dejavnosti in proaktivnemu delovanju v lokalnem okolju ter opolnomočenju zaposlenih za zagotavljanje kakovostnih storitev po meri uporabnikov. Pri konkretizaciji knjižničnih vlog kot jih predvidevajo aktualni standardi smo se oprli na analizo lokalnega okolja in na podlagi zastavljenih prioritet določili različne aktivnosti za doseg konkretnih ciljev. Z njimi naslavljammo potrebe in izzive lokalne skupnosti ter podpiramo njen razvoj.

¹ Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 - ZUIJK, 92/15)

² Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>

³ Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 - uradno prečiščeno besedilo, 65/07 - odl. US, 56/08, 4/10, 20/11, 100/11 - odl. US, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 - ZNOrg, 49/20 - ZIUZEOP)

Knjižnica pripravlja strateški načrt v zelo neugodnem času, zaznamovanem z epidemijo virusa SARS-COV-19. Ta je zarezala v vsakodnevno življenje ljudi in med drugim zamejila možnosti izvajanja raznolikih knjižničnih dejavnosti. V Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin ocenjujemo, da je prilagajanje aktualnim razmeram nujno, vendar se tradicionalna vloga knjižnice, kot jo razume večina potencialnih uporabnikov v našem lokalnem okolju, zaradi epidemije srednjeročno ne bo pomembno spremenila.

Glede na aktualne razmere in odsotnost nekaterih temeljnih dokumentov (Nacionalna strategija za kulturo, Strategija razvoja splošnih knjižnic) bo knjižnica po potrebi prevrednotila svoje strateške usmeritve in jih ustrezno prilagodila.

2. Zakonske in druge podlage za delovanje Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Knjižnica pri svojem delovanju upošteva vso veljavno zakonodajo, ki ureja delovanje zavoda in knjižnične javne službe.

- Zakon o knjižničarstvu /ZKnj-1/,
- Zakon o zavodih /ZZ/,
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo /ZUJIK/,
- Zakon o javnih finančah /ZJF/,
- Zakon o sistemu plač v javnem sektorju /ZSPJS/,
- Kolektivna pogodba za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji,
- Zakon o javnih uslužbencih /ZJU/,
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu /ZVZD/,
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah /ZASP/,
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic,
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe,
- Pravilnik o razvidu knjižnic,
- Pravilnik o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic,
- Etični kodeks slovenskih knjižničarjev,
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028).

Pri poslovanju knjižnica upošteva tudi vse ostale zakonske in podzakonske akte, vezane na posamezna področja poslovanja, npr. Zakon o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 128/06,16/08, 19/10 in 18/11), Zakon o računovodstvu (Uradni list RS, št. 23/99, 30/02 in 114/06), Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 –UPB3 in 68/08), Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 94/07 – UPB1).

2.1 Odlok o ustanovitvi zavoda

Z Odlokom o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin⁴ so občine Tolmin, Kobarid in Bovec leta 1999 ustanovile javni zavod, s katerim svojim občanom zagotavljajo knjižnično javno službo skladno z Zakonom o knjižničarstvu in Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin je v letu 2016 določene točke uskladi s takrat veljavno zakonodajo, vendar ne v celoti. Kljub velikim naporom vodstva knjižnice zakonodajno

⁴ Dostopno na: https://www.kcktolmin.si/wp-content/uploads/2014/09/odlok_o_ustanovitvi.pdf

uskklajeno besedilo odloka, ki bi knjižnici zagotavljalo urejeno pravno podlago za poslovanje, do danes še ni bilo sprejeto v enotnem besedilu na vseh treh občinskih svetih. Notranja revizija poslovanja, izvedena v letu 2020, je dejstvo o neskladju temeljnega dokumenta zavoda z veljavno zakonodajo izpostavila kot edino, a visoko tveganje pri poslovanju zavoda. Svet knjižnice je skupaj z vodstvom v letu 2020 ponovno pozval občine ustanoviteljice h konstruktivnemu dialogu in rešitvi.

3. Mednarodne, nacionalne in lokalne smernice

Pri oblikovanju strateških ciljev smo skladno z določili Zakona o knjižničarstvu izhajali iz Strokovnih priporočil in standardov za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028). Poleg tega smo upoštevali tudi druge mednarodne, nacionalne in lokalne razvojne smernice:

- Strateške usmeritve na področju IKT v splošnih knjižnicah za obdobje 2018-2028,
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019-2030,
- Strategija kulturne dediščine 2020-2023,
- Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021-2027 (osnutek).

Razvojni program Občine Tolmin je v postopku novelacije. Občine ustanoviteljice knjižnično dejavnost predvidevajo v lokalnih programih in načrtih za kulturo. Nacionalni program za kulturo 2018-2025 ima status predpisa v pripravi.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028) usmerjajo splošne knjižnice k dvigu kakovosti knjižničnih storitev, ob tem pa tudi k drugačnim načinom in metodam spremljanja uspešnosti delovanja. Poudarek je na povezanosti knjižnice z lokalno skupnostjo, bibliopedagoških dejavnostih ter upravljanju različnih področij delovanja. Splošna knjižnica s svojim delovanjem vpliva na kakovost življenja posameznika in lokalne skupnosti, prispeva k razvoju znanja in kulture, širjenju demokratičnega odločanja in usvajanju različnih pismenosti ter k socialni strpnosti. Sodeluje pri uresničevanju družbenih ciljev tako na lokalni kot državni ravni ter pri tem izhaja iz potreb in izzivov lokalne skupnosti. Proaktivno načrtuje svoje delovanje v dialogu z lokalno skupnostjo in skladno z razpoložljivimi možnostmi. To počne skozi različne knjižnične vloge, ki predstavljajo nabor možnih oblik uresničevanja njenega poslanstva. Strokovna priporočila in standardi uvajajo pristop, ki temelji na ugotavljanju vpliva knjižnice na posameznika in s tem na lokalno skupnost.

Spomladi 2020 je bila z namenom lažje opredelitve smernic razvoja slovenskih splošnih knjižnic izvedena javnomnenjska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki knjižnic⁵, njeni izsledki bodo podlaga za pripravo nove strategije. Najpomembnejše smernice za prihodnji razvoj splošnih knjižnic so: ponuditi dostop na daljavo do večjega števila e-virov, nameniti večji poudarek pomoči uporabnikom pri izposoji gradiva in razširiti sodelovanje z lokalnim okoljem pri nujenju informacij o lokalnem okolju.

Pri spremljanju razvoja regije⁶ je kultura in z njo knjižnična dejavnost znotraj razvojne prioritete Regija za ljudi vključena med ponudbo pristočasnih dejavnosti, ki povečujejo privlačnost regije in dvigajo kakovost življenja v njej. Eden od zastavljenih kazalnikov je število obiskov splošne knjižnice. Zgornje Posočje spada v Goriško regijo, ki presega državno povprečje števila obiskov, vendar je splošni trend zniževanja vrednosti tega kazalca prisoten

⁵ Dostopno na: https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenjska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf

⁶ Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021-2027. Strateški del. Osnutek 2020

tudi pri nas. Izredne razmere, ki jih je v letu 2020 prinesla epidemija, bodo tako ali drugače vplivale na posamezne kvantitativne kazalce. Regionalni razvojni program predvideva pripravo Regijske strategije dostopnosti, znotraj nje lahko umestimo tudi različne vidike dostopa do knjižničnih storitev.

Rezultati raziskave bralne pismenosti med mladimi PISA⁷ leta 2018 so glede na leto 2015 nekoliko nazadovali, a kljub temu na nacionalnem nivoju ostajajo nad povprečjem OECD. Pri tem je izkazan podatek, da se je zvišal odstotek tistih, ki ne dosegajo temeljne ravni bralne pismenosti. Raziskava Knjiga in bralci VI⁸ ugotavlja, da je v letu 2019 v Sloveniji le 51 % anketirancev, ki so v zadnjem letu prebrali vsaj eno knjigo. Glede na pretekle raziskave KIB se je povečal delež takih, ki berejo redkeje. Izpostavlja tudi nespodbudno dejstvo, da v Sloveniji le tretjina staršev, ne glede na izobrazbo, bere svojim otrokom. Povečal se je delež bralcev e-knjig v slovenskem jeziku, kar lahko pripišemo pestrejši ponudbi e-knjig v Sloveniji od leta 2013 naprej in možnosti izposoje preko knjižnic. Analize mednarodnih raziskav⁹ kažejo, da osnovno raven bralne pismenosti dosega le 31 %, najvišje ravni pa le 5 % odraslih Slovencev, kar je precej manj od povprečja OECD. Slovenci se ne glede na doseženo izobrazbo uvrščamo med OECD države z najnižjo stopnjo besedilne pismenosti.

Cilji Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti so vzpostavitev učinkovitega družbenega okvirja za razvijanje bralne pismenosti, razvoj bralne pismenosti posameznikov in posameznic, ki imajo v različnih življenjskih obdobjih različne vloge, potrebe in zahteve, ter tako omogočiti stalen razvoj družbe in gospodarstva, povečanje dostopnosti do knjig in drugega bralnega gradiva ter v okviru vzgojno-izobraževalnega sistema nameniti večjo pozornost posameznim starostnim/ciljnim skupinam. Vloga splošne knjižnice pri izvajanju zastavljenih ciljev je nesporna. Njeni potencialni uporabniki so vsi prebivalci vseh starostnih skupin. Z raznolikimi dejavnostmi in kakovostno knjižnično zbirko je splošna knjižnica temeljna ustanova za spodbujanje bralne pismenosti in širjenje bralne kulture v lokalni skupnosti ter pomemben in zanesljiv vir dodatnih možnosti za pridobivanje in širjenje znanja otrok in odraslih. Vključevanje bralne pismenosti v strateški načrt knjižnice predvideva tudi nacionalna strategija.

Mednarodne smernice razvoja knjižničarske stroke narekuje krovna organizacija IFLA, kjer smo se oprli na še vedno aktualne smernice IFLA Public Library Service Guidelines (2010) in temeljni dokument splošnih knjižnic IFLA/UNESCO Public Library Manifesto (1994), ki poudarja načelo enakopravnosti dostopa do storitev knjižnice.

Cilji trajnostnega razvoja in Agenda 2030¹⁰ so knjižnice prepoznali kot ustanove, ki omogočajo priložnost za vse, spodbujajo ljudi k lastnemu razvoju in ponujajo dostop do svetovnega znanja. Knjižničarji kot informacijski strokovnjaki pri tem zagotavljajo strokovno vodstvo. Agenda 2030 za trajnostni razvoj knjižnice umešča v družbo, ki je usmerjena k različnim ciljem. V povezavi s trajnostnim razvojem in s poudarkom na individualiziranih storitvah knjižnic naj bi se oblikovala tudi nacionalna strategija razvoja splošnih knjižnic, ki pa do trenutka priprave tega dokumenta še ni izdelana. Razvoj je zastavljen v smeri posodobitve poslovnega modela in krepitve delovanja mreže knjižnic, razvoja novih storitev, pridobivanja znanj, potrebnih kot odgovor na neprestane spremembe v družbi ter utrjevanja vloge knjižnice kot aktivnega partnerja v družbi.

Vrh spretnosti, ki ga je v oktobru 2020 v organizaciji OECD gostila Slovenija, je poudaril pomen globalne razprave o tem, kako lahko politike in prakse s celostnim pristopom in sodelovanjem vseh akterjev pripomorejo k spodbujanju kulture in razvoju sistemov

⁷ Dostopno na: https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/12/PISA2018_NacionalnoPorocilo.pdf

⁸ Knjiga in bralci. 6, Bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019. Ljubljana, 2019

⁹ Dostopno na: <http://www.oecd.org/skills/piaac/>

¹⁰ Uresničevanje Agende 2030. Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/uresnicevanje-agende-2030/>

vseživljenjskega učenja. Ugotovljeno je bilo, da so prav spretnosti z vseh področij, predvsem pa tiste, povezane z digitalizacijo in inovativnostjo, ključne za dolgoročno gospodarsko okrevanje. Izpostavljene so bile številne študije OECD, ki kažejo pomanjkanje matematičnih spretnosti, bralnega razumevanja, aktivnega poslušanja, pisanja, spretnosti presojanja in sprejemanja odločitev, systemskega analiziranja in vrednotenja ter reševanja zapletenih problemov med študenti. Podobno kot drugod je tudi za Slovenijo značilna močna povezanost besedilnih in digitalnih pismenosti. Pri sposobnosti uporabe zahtevnejših tehnologij smo Slovenci občutno pod mednarodnim povprečjem. Dejstvo je, da prihodnost prinaša večje izzive kot kdaj koli in da bo inovativnost in obvladovanje računalniških tehnologij ter umetne inteligence temeljna sposobnost za razvoj uspešnega posameznika, ki bo prispeval k razvoju občine, regije in države. Splošna knjižnica je namenjena prav podpori lokalnega prebivalstva pri vseživljenjskem učenju in razvijanju raznolikih znanj in spretnosti. Dostop do široke palete znanj in svetovnih dosežkov vsakemu posamezniku omogoča, da konstruktivno sodeluje pri razvoju lokalnega in širšega družbenega okolja. Z razvojno naravnano nabavno politiko in organizacijo dejavnosti za najširši krog potencialnih uporabnikov ter proaktivnim delovanjem v lokalnem okolju je knjižnica eden od pomembnih gradnikov razvoja lokalne skupnosti. Z usposobljenim in odzivnim kadrom zna okolju ponuditi ustrezno pomoč pri informacijskem opismenjevanju in splošnem osebnem razvoju ter biti kakovostna podpora formalnemu in neformalnemu izobraževanju. Omogočanje delovanja sodobne knjižnice kot ustanove, ki zagotavlja enakopraven dostop do dosežkov človeškega znanja in domišljije ter novih in naprednih informacijskih tehnologij, daje lokalnim oblastem posebno odličnost, saj s tem izkazujejo razvojno naravnano in željo po vsestranskem napredku ter kakovosti bivanja svojih občanov. Tradicionalno dobro sodelovanje posoških občin s Knjižnico Cirila Kosmača Tolmin in odločitev za sofinanciranje nakupa novega vozila za Potujočo knjižnico v naslednjem strateškem obdobju potrjujejo, da je težnja po kakovosti bivanja vsakega občana in splošnem napredku na našem območju močno prisotna.

3.1 Poslanstvo Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin je ustanova, ki načrtno zbira, obdeluje in hrani zapise vseh vrst in vsebin na različnih medijih, da jih lahko uporabljajo in si jih izposojajo prebivalci in obiskovalci občin Bovec, Kobarid in Tolmin.

Uporabnikom omogoča dostop do informacij v notranjem omrežju in svetovnem spletu, pomaga jim pri iskanju gradiv in informacij ter nudi osnovno usposabljanje za uporabo informacijskih tehnologij.

Na osnovi načel prostega in enakopravnega dostopa do zapisanih dosežkov človeškega znanja in domišljije Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin zadovoljuje intelektualne in kulturne potrebe občanov, podpira vseživljenjsko učenje in razvija pismenost ter tako prispeva k vsestranskemu napredku skupnosti in vsakega posameznika.

3.2 Vizija Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin želi postati vsem dostopen javen prostor, kjer bodo obiskovalci vseh starosti hitro in lahko poiskali zelene informacije, uporabljali in si izposojali gradiva ter se brezplačno usposabljali za samostojno uporabo knjižnice in spletnih informacijskih virov.

Knjižnica se želi prilagajati potrebam občanov in z izboljšanjem kakovosti storitev, z bogatim izborom knjižnega in neknjižnega gradiva ter s pestro ponudbo različnih dejavnosti širiti krog svojih članov in uporabnikov.

4. Profil lokalne skupnosti - potencialni uporabniki knjižnice

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin deluje na območju UE Tolmin z 18.128¹¹ prebivalci, živečimi v 118 krajih, razpršenih na površini 939 km². Obsega Občino Tolmin, Kobarid in Bovec, ki so soustanoviteljice javnega zavoda Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin. Vsaka od občin ima krajevno knjižnico, Potujoča knjižnica pa pokriva celotno območje. Vsi prebivalci so potencialni uporabniki knjižnice., Načrtovanje dejavnosti v knjižnični mreži poteka enotno za vse krajevne knjižnice, pri izvajanju svojih storitev se knjižnica opira na potrebe in značilnosti okolja posamezne organizacijske enote. Za celotno področje so značilni negativni demografski trendi, izrazita reliefna razgibanost ter razpršena poselitev, kar prebivalcem otežuje dostop do storitev, pomembnih za njihovo kakovost življenja.

Podatki za analizo so pridobljeni s spletne podatkovne baze SiStat¹².

4.1 Poseljenost območja UE Tolmin

Upravno središče Zgornjega Posočja je Tolmin. Območje sestoji iz 118 naselij (Občina Tolmin 72, Občina Kobarid 33 in Občina Bovec 13)¹³ in spada med slovensko podeželje v zahodni kohezijski regiji. V Občini Tolmin deluje 23 krajevnih skupnosti, v občini Kobarid 10 in v Občini Bovec 7. Že dlje časa je prisoten trend zmanjševanja števila prebivalcev v vseh treh občinah, ki jih knjižnica pokriva (od leta 2009 do 2020 je skupno št. prebivalcev padlo za 985).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bovec	3.175	3.197	3.256	3.186	3.195	3.147	3.134	3.124	3.082	3.049	3.048	3.073
Kobarid	4.208	4.197	4.197	4.179	4.189	4.162	4.135	4.121	4.105	4.104	4.079	4.052
Tolmin	11.730	11.716	11.634	11.628	11.578	11.461	11.385	11.281	11.211	11.147	11.073	11.003
Skupaj	19.113	19.110	19.087	18.993	18.962	18.770	18.654	18.526	18.398	18.300	18.200	18.128

Tabela 1: Število prebivalcev po letih

Območje občin Bovec, Kobarid in Tolmin je kljub skupni površini kar 939 km² (Tolmin je 3. največja občina v Sloveniji, Bovec 4. in Kobarid 28.) izrazito redko poseljeno. Od 212 slovenskih občin je glede na število prebivalcev Tolmin na 186. mestu, Kobarid na 201. in Bovec na 211. mestu.

	Gostota poseljenosti (preb./km ²)
Bovec	9
Kobarid	21
Tolmin	29
Slovenija povprečje	104

Tabela 2: Gostota poseljenosti, 2020

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin s svojo široko razvejano knjižnično mrežo, katere pomemben del sta Potujoča in Dostavna knjižnica, neposredno ali posredno pokriva veliko večino krajev Zgornjega Posočja. Geografsko in demografsko zelo neugodne posebnosti območja upravičujejo zagotavljanje izvajanja knjižnične javne službe tudi z uporabo bibliobusa, a zahtevajo posebno organiziranost postajališč in redno evalvacijo ter prilagajanje časovnih okvirov in zaporedja postankov.

¹¹ Podatek na dan 1.1.2020

¹² Dostopno na: www.pxweb.sistat.si.

¹³ Pridobljeno s spletne strani <https://www.gov.si/drzavni-organi/upravne-enote/> na dan 25.10.2020.

	Prebivalci	% prebivalcev izven občinskega središča
Bovec	3.048	48 %
Kobarid	4.079	73 %
Tolmin	11.073	70 %

Tabela 3: Prebivalci glede na kraj bivališča, 2019

Gostota poseljenosti in velikost območja ter podatki o številu prebivalcev izven občinskih središč izkazujejo tudi posebnost območja, zaradi katere je knjižnica (in z njo območje, ki ga pokriva¹⁴) pogosto v neenakovrednem položaju pri različnih izračunih potrebnega števila zaposlenih za izvajanje kakovostne knjižnične dejavnosti, števila enot knjižničnega gradiva ali informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki se običajno izračunava glede na število prebivalcev.

	Naravni prirast prebivalstva	Skupni prirast prebivalstva
Bovec	- 12	25
Kobarid	- 24	- 27
Tolmin	- 78	- 69
Slovenija	- 1.260	14.953

Tabela 4: Naravni in skupni prirast prebivalstva, 2019

Primerjava naravnega in skupnega prirasta prebivalstva v Zgornjem Posočju z izjemo Občine Bovec poleg trenda staranja prebivalstva pokaže tudi nespodbudno sliko priseljevanja. Slednje z vidika povečanja števila aktivnih članov knjižnice pomeni nevarnost v smislu nižanja števila potencialnih uporabnikov.

4.2 Prebivalci glede na državljanstvo

	Delež tujih državljanov 2019	Delež tujih državljanov 2020
Bovec	5,2	6,6
Kobarid	2,8	3,5
Tolmin	4,9	5,3
Slovenija	6,6	7,5

Tabela 5: Delež tujih državljanov, primerjava 2019 in 2020

Delež tujih državljanov med prebivalci Zgornjega Posočja je nižji od slovenskega povprečja, vendar narašča v vseh treh občinah. Z ustrezno nabavno politiko in promocijo knjižnične dejavnosti tudi v tujih jezikih želi knjižnica doseči tudi te potencialne uporabnike.

4.3 Aktivnost prebivalcev

	Delež brezposelnih	Delež upokojencev
Bovec	3 %	36 %
Kobarid	3 %	35 %
Tolmin	3 %	37 %
Slovenija	5 %	30 %

Tabela 6: Delež brezposelnih in upokojencev med prebivalci, starimi več kot 15 let, 2019

¹⁴ Podobno ugotovitev izpostavlja RRP Severne Primorske (Goriške) razvojne regije, 2020.

Delež brezposelnih oseb v občinah Zgornjega Posočja je nižji od slovenskega povprečja, delež upokojencev pa izrazito višji. Oboji za knjižnico predstavljajo priložnost za ciljno naravnano izvajanje dejavnosti in podporo vseživljenjskemu učenju.

4.4 Starostna struktura

	2011			2015			2019		
	19.087 prebivalcev			18.654 prebivalcev			18.200 prebivalcev		
	0-14 let	15-64 let	65 + let	0-14 let	15-64 let	65 + let	0-14 let	15-64 let	65 + let
Bovec	12 %	68 %	20 %	12 %	64 %	23 %	12 %	63 %	26 %
Kobarid	13 %	66 %	20 %	14 %	64 %	21 %	15 %	62 %	23 %
Tolmin	13 %	67 %	20 %	13 %	65 %	22 %	14 %	62 %	25 %
Slovenija	14 %	69 %	17 %	15 %	67 %	18 %	15 %	65 %	20 %

Tabela 7: Starostna struktura prebivalcev po občinah s primerjavo med leti in s slovenskim povprečjem

Primerjava med časovnimi obdobji kaže stabilen delež otrok, upad števila delovno-aktivnega prebivalstva in rast deleža starejšega prebivalstva. Slednji je v primerjavi s slovenskim povprečjem višji.

	Povprečna starost	Indeks staranja
Bovec	47,9	225,6
Kobarid	45,5	158,5
Tolmin	46,4	179,2
Slovenija	43,4	131,7

Tabela 8: Starost prebivalcev občin in primerjava s slovenskim povprečjem, 2019

Povprečna starost prebivalcev v vseh treh občinah je nad slovenskim povprečjem. Indeks staranja prebivalstva je najvišji v Občini Bovec, v vseh treh občinah pa visoko nad slovenskim povprečjem. Skladno s svojim poslanstvom želi knjižnica svoje storitve posebej prilagoditi tudi specifičnim potrebam starejših potencialnih uporabnikov in s tem prispevati h kakovosti bivanja.

4.5 Izobrazbena struktura

	Manj kot osnovnošolska	Osnovnošolska	Srednješolska	Visokošolska
Bovec	6 %	23 %	51 %	20 %
Kobarid	3 %	24 %	51 %	21 %
Tolmin	4 %	25 %	50 %	21 %
Slovenija	3 %	20 %	53 %	24 %

Tabela 9: Izobrazbena struktura prebivalcev, starih 15 let in več, in primerjava s slovenskim povprečjem, 2019

Dobra četrtina prebivalcev Zgornjega Posočja, starih 15 let in več, ima največ osnovnošolsko izobrazbo. Največji delež je takih s srednješolsko izobrazbo, dobra petina pa je dosegla eno izmed stopenj visokošolske izobrazbe. Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin kot splošna knjižnica z načrtovanjem in izvajanjem knjižnične dejavnosti naslavlja vse izobrazbene ravni. Pri tem prepoznava svojo vlogo v razvoju bralne kulture in bralne pismenosti, ki je pomemben element socialne in ekonomske uspešnosti posameznika in družbe.

4.6 Osnovnošolci, dijaki in študenti

	Prebivalci	Predšolski otroci	% vključenih v vrtec	Učenci OŠ	Dijaki	Študenti
Bovec	3.048	4 %	83 %	7 %	3 %	3 %
Kobarid	4.079	5 %	74 %	9 %	3 %	4 %
Tolmin	11.073	5 %	81 %	8 %	3 %	4 %
Slovenija	2.089.310	6 %	81 %	9 %	3 %	4 %

Tabela 10: Delež otrok in mladih, vključenih v različne oblike vzgoje in izobraževanja, 2019

V občinah Tolmin, Kobarid in Bovec deluje pet osnovnih šol in vrtcev, ki so s podružnicami razpršeni na celotnem območju vseh treh občin. Vse podružnične šole ter OŠ Podbrdo in OŠ Most na Soči so zaradi oddaljenosti od krajevnih knjižnic praviloma vezane na obiske Potujoče knjižnice, z vsemi je vzpostavljeno dobro sodelovanje. Preko sodelovanja z osnovnimi šolami in vrtci knjižnica najlažje dosega te potencialne uporabnike in s tem aktivno vstopa na področje spodbujanja bralne pismenosti in bralne kulture med otroki. V Tolminu deluje gimnazija, ki jo obiskujejo dijaki iz celotnega Posočja in širše. Tolminska knjižnica aktivno sodeluje z njimi predvsem znotraj nacionalnih projektov, naš cilj pa je to sodelovanje še okrepiti in dijake opolnomočiti za samostojno učenje in razvijanje njihovih potencialov, jih usposobiti za iskanje relevantnih virov informacij ter jim zagotoviti prostor za kakovostno, kreativno in udobno preživljanje prostega časa. Študentje kot uporabniki Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin so med delovnim tednom praviloma odsotni iz domačih krajev, zato je za njihove potrebe knjižnica pred leti že zagotovila sobotno odprtost. V Tolminu so študentje povezani v Klub tolminskih študentov.

4.7 Gospodarske značilnosti

	Stopnja delovne aktivnosti	Stopnja brezposelnosti
Bovec	48,8	6,3
Kobarid	49,7	6,0
Tolmin	48,9	5,4
Slovenija	50,9	8,3

Tabela 11: Stopnja aktivnosti prebivalcev, 2019

Stopnja brezposelnosti v vseh treh občinah je nižja od nacionalnega povprečja, določen negativen vpliv na ta element kakovosti življenja prebivalcev je pričakovati v prihodnjih letih zaradi epidemije v letu 2020. Zaradi visokega deleža starejšega prebivalstva je stopnja delovne aktivnosti nižja od slovenskega povprečja. Izziv vseh treh občin je zadržanje odseljevanja mladih, izboljšanje stanovanjskih možnosti in možnosti zaposlitve na območju. Eden od projektov tolminske občine v prihodnje je vzpostavitev Centra za delo na daljavo.

	Število delovno aktivnih po prebivališču	Število delovno aktivnih po delovnem mestu	Delež samozaposlenih
Bovec	1.315	1.256	15 %
Kobarid	1.643	983	19 %
Tolmin	4.464	4.079	14 %
Slovenija			10 %

Tabela 12: Delovno aktivni prebivalci, 2019

V Zgornjem Posočju delujejo številna podjetja, npr. Hidria Tolmin, ITW Metalflex Tolmin, Mahle Electric Drives Bovec, Mlekarna Planika Kobarid, Plastx Kobarid,... Območje je izrazito turistično usmerjeno, s posebnim poudarkom na zgodovinskem turizmu (Tolminski muzej, Kobariški muzej prve svetovne vojne, Fundacija Poti miru v Posočju, Kluže). V Bovcu ima sedež Zavod za turizem Dolina Soče. Visok delež samozaposlenih v primerjavi s slovenskim povprečjem lahko pripisujemo tudi tej značilnosti območja.

	Povprečna mesečna bruto plača (EUR)
Bovec	1.527,47
Kobarid	1.467,88
Tolmin	1.584,02
Slovenija	1.753,84

Tabela 13: Povprečna mesečna bruto plača, 2019

Kupna moč zaposlenih posameznikov v Zgornjem Posočju je nižja od slovenskega povprečja.

4.8 Skupine prebivalcev s posebnimi potrebami

V Tolminu deluje Podružnična šola za izobraževanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami ter Varstveno delovni center. Z obema zavodoma knjižnica aktivno sodeluje. V vasi Čadrg (občina Tolmin) deluje Skupnost Srečanje za zdravljenje odvisnosti, njeni člani običajno uporabljajo storitve Dostavne knjižnice ali obiskujejo knjižnico v Tolminu.

V Občini Tolmin se nahajajo tri enote Doma upokojencev Podbrdo: v Tolminu, Podbrdu in na Petrovem Brdu. Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin z njimi že vrsto let sodeluje pri spodbujanju bralne kulture in vseživljenjskega učenja med varovanci.

S spremljanjem različnih vidikov posebnih potreb prebivalcev in njihovim upoštevanjem pri upravljanju knjižnične zbirke ter oblikovanju storitev si bo knjižnica še naprej prizadevala delovati skladno s svojim poslanstvom.

4.9 Ustanove, društva in interesne skupine v lokalnem okolju knjižnice

Kot proaktivno usmerjena ustanova Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin sodeluje s številnimi društvi in ustanovami v lokalnem okolju. Kulturno življenje v Zgornjem Posočju je zelo bogato, zato knjižnica izvajanje raznolikih aktivnosti prilagaja aktualnemu dogajanju in se z njim tako ali drugače povezuje. Skozi raznolika sodelovanja se knjižnica odziva na svoje lokalno okolje in si s tem prizadeva doseči kar najširši krog potencialnih uporabnikov. Med drugim že sodelujemo z Zdravstvenim domom Tolmin, Domom upokojencev Podbrdo, Zavodom za kulturo, šport in mladino Tolmin ter Kinogledališčem Tolmin, Tolminskim muzejem, Planinskim društvom Tolmin, Čebelarskim društvom, Društvom upokojencev Tolmin, Literarnim klubom Bovec, zavodom VseUk, VDC Tolmin, gimnazijo, vsemi osnovnimi šolami in vrtci, itd.

V okviru Posoškega razvojnega centra od leta 2016 deluje OE Ljudska univerza Tolmin, ki skrbi za kakovostno izobraževanje odraslih na področju jezikov, računalniške pismenosti in svetovanja. Slednje predstavlja pomemben vidik vseživljenjskega učenja na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin, splošna knjižnica pa je njegova kakovostna podpora.

Starejši so organizirani v tri upokojenska društva (Tolmin, Kobarid in Bovec).

Prebivalci so aktivni na področju različnih umetnosti (slikarstvo, folklor, igrarstvo...), planinstva, čebelarstva, športnih dejavnosti itd. in kot taki združeni v številnih društvih in skupinah.

5. Profil delovanja Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

5.1 Strateški načrt 2015-2020

Strateški načrt Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin 2015-2020 je bil pripravljen konec leta 2014 za obdobje od 2015 do 2020. Znotraj štirih strateških področij je bilo zastavljenih deset ciljev, ki jih je knjižnica med drugim skušala doseči z izvedbo triindvajsetih ukrepov. Zaradi obveznosti priprave novega strateškega načrta je analiza izvedena brez vključenega leta 2020, ki je sicer zaradi epidemije neprimerljivo s preteklimi leti. Kljub skrbnemu letnemu načrtovanju in težnji po optimalni realizaciji zastavljenih ciljev ob zaključku strateškega obdobja ugotavljamo, da nekateri strateški cilji niso bili doseženi. Kot si je zastavila v svoji viziji, želi knjižnica še naprej ostati razvojno naravnana in slediti tako razvoju knjižničarske stroke kot potrebam lokalnega okolja, zato smatramo, da je pomembno določenim ciljem iz preteklega strateškega obdobja slediti tudi v bodoče.

Strateško področje: Zbirka

Za dosego strateškega cilja 1. Povečanje uporabe knjižnične zbirke so bili zastavljeni štirje kazalci učinkovitosti: obrat zbirke, število izposojenih enot gradiva, delež aktualnega gradiva in število enot odpisanega gradiva. Analiza preteklih petih let (2015-2019) je pokazala, da se je obrat zbirke za malenkost povečal (2015 – 1,33, 2019 – 1,36), povečalo se je število izposojenih enot (2015 - 246.612, 2019 – 249.260). Cilj povečanja uporabe knjižnične zbirke smo zasledovali z izvajanjem različnih dejavnosti¹⁵ za promocijo gradiva, ki jih knjižnica načrtno in kontinuirano načrtuje in izvaja za doseganje zelenih ciljev (ukrep 1). Delež aktualnega gradiva v celotni zbirki se je zmanjšal (2015 – 17,84%, 2019 – 16,07%) predvsem na račun obsežnosti zbirke, ki je strateško zastavljena v smeri širokega dostopa prebivalcev Posočja do znanja. Število enot odpisanega gradiva se je z izjemo leta 2016 povečalo predvsem na račun izvedbe popolne inventure gradiva v letih 2017 in 2018 v vseh oddelkih knjižnice (ukrep 2). Redno izvajanje nadzora nad knjižnično zbirko z izločanjem, preusmerjanjem in odpisovanjem zastarelega in uničenega gradiva je del politike upravljanja s knjižnično zbirko.

S povečanjem skladiščnih kapacitet v Knjižnici Tolmin (premični regali) in dodatnim prostorom za skladiščenje knjig v Knjižnici Kobarid smo zagotovili možnost prijaznejše razporeditve gradiva na knjižničnih policah za uporabnike.

Zaključimo lahko, da je bil strateški cilj 1 v veliki meri dosežen. Uporaba in uporabnost knjižnične zbirke sta za kakovostno izvajanje poslanstva knjižnice ključnega pomena, zato si bomo podoben cilj zastavili tudi v novem strateškem obdobju.

Strateško področje: Storitve in uporabniki

Za dosego strateškega cilja 2. Povečanje uporabe e-storitev knjižnice so bili zastavljeni štirje kazalniki učinkovitosti: število izposojenih e-knjig, število obiskov spletne strani, število uporabnikov na računalniških tečajih in število izvedenih ur računalniških tečajev. Leta 2015 je bila izvedena javnomnenjska anketa (ukrep 6), s katero smo si zastavili način delovanja tudi na področju e-virov. Po zaslugi izvajanja promocijskih aktivnosti in usposabljanja uporabnikov za uporabo e-virov (ukrep 3 in 4) sta se občutno povečala izposoja e-knjig (2015 – 405, 2019 – 864) in obisk spletne strani, ki je bila leta 2015 prenovljena (ukrep 5). V letu 2020 smo promociji e-virov v sodelovanju z založbo Beletrina (Biblos) med drugim posvetili Dan knjižnice. Zaradi spremenjenih potreb uporabnikov in nekonkurenčnosti knjižnice pri ponujanju tovrstnih usposabljanj smo izvajanje računalniških tečajev z letom 2019 opustili. Drugi strateški cilj je bil ne glede na opustitev izvajanja določenih aktivnosti dosežen.

¹⁵ Bralno-spodbujevalne akcije za mlade in odrasle, predstavitve knjig, pravljicne ure, bibliopedagoške in biblioterapevtske dejavnosti...

Strateški cilj 3. Izboljšanje najdljivosti in dostopnosti domoznanskega gradiva je ostal v celoti nedosežen. Število lastnih e-virov in število digitaliziranega gradiva, oboje zastavljeno kot kazalnik učinkovitosti, se do konca leta 2019 ni povečalo, čeprav so aktivnosti v okviru kadrovskega zmožnosti potekale. Ocenjujemo, da nam dosego tega cilja preprečujejo kadrovske in finančne zmožnosti, hkrati pa se zavedamo njegove pomembnosti, zato ga bomo s spremenjenim pristopom zasledovali tudi v prihodnjem strateškem obdobju.

Strateško področje: Prostori, vozila in oprema

Do leta 2019 so bile v Knjižnici Tolmin izvedene številne aktivnosti, povezane z energetske sanacije stavbe iz leta 1980. Analiza prihrankov energije glede na kazalnike učinkovitosti, izvedena jeseni 2018, je pokazala 36% prihranek toplotne energije in 33% prihranek električne energije (2018/2013), emisije CO₂/m² pa so se za malenkost dvignile. Ocenjujemo, da je bila energetska sanacija stavbe učinkovita, njeni učinki pa bodo dolgoročni. V letu 2016 smo posodobili talne obloge v pisarnah (ukrep 9) in zamenjali radiatorje (ukrep 10). Uredili smo dostop iz centra Tolmina proti knjižnici in zasadili nekaj dodatnih dreves (ukrep 8), pridobljenih preko projekta Oživljanje starega mestnega jedra Tolmin. Nerealizirana je ostala montaža spuščanih stropov (ukrep 11), ker zanjo ni bilo zagotovljenih finančnih sredstev. Strateški cilj 4. Obnova in vzdrževanje stavbe Knjižnice Tolmin je bil tako skoraj v celoti dosežen. Ker je to stavba, za katero je Občina Tolmin na Knjižnico Cirila Kosmača Tolmin prenesla upraviteljske pravice, bomo z njenim vzdrževanjem in obnavljanjem glede na razpoložljiva finančna sredstva nadaljevali tudi v prihodnjem strateškem obdobju.

Izgradnja druge faze knjižnice, v kateri se predvideva popolna prenova knjižnične stavbe in izgradnja prizidka, ostaja v strateških načrtih knjižnice. V ta namen je bila leta 2018 za dosego cilja 5. Izdelava projektne dokumentacije za prizidek knjižnice izdelana idejna zasnova prenove in izgradnje prizidka pod vodstvom arhitekta stavbe B. I. Skulja (ukrep 12 in 13). Občina Tolmin je projekt druge faze izgradnje knjižnice uvrstila med svoje dolgoročne cilje v aktualnem razvojnem načrtu, zato bo knjižnica tudi v bodoče nadaljevala s prizadevanji za pridobitev sodobnih knjižničnih prostorov.

Tradicija in učinkovitost Potujoče knjižnice izhajata iz geografskih in demografskih značilnosti območja. Leta 1977 je v souporabi občin Tolmin, Nova Gorica in Ajdovščina po zgornji Soški dolini začel voziti prvi bibliobus. Jeseni 2001 je tolminska knjižnica dobila svoj prvi samostojni bibliobus, ki pokriva zelo veliko območje. V letu 2020 je vozilo staro 20 let in kot tako dotrajano. Strateški cilj 6. Pridobitev sredstev in izbor izvajalca za novo vozilo Potujoče knjižnice je bil delno dosežen v letu 2019 s podpisom pisma o nameri za sofinanciranje nakupa novega vozila, ki so ga podpisali vsi trije župani občin soustanoviteljic (ukrep 14). Na tej podlagi je knjižnica jeseni 2019 kandidirala na razpisu Ministrstva za kulturo (ukrep 15) in pridobila dodatna sredstva za nakup. Odločba ministrstva je bila zaradi nepričakovane epidemije v letu 2020 popravljena v točki, ki določa leto izplačila sredstev. To se je zamaknilo v proračunsko leto 2021. Pogodba med sofinancerji do trenutka priprave analize še ni bila sklenjena, zato se postopek javnega naročila in z njim izbor izvajalca za novo vozilo (ukrep 16) še ni začel. Z aktivnostmi bomo nadaljevali v naslednjem strateškem obdobju.

Strateški cilj 7. Pridobitev novega službenega vozila (ukrep 17) je bil realiziran že pred začetkom veljavnosti aktualnega strateškega načrta. Doseženi cilj je pomembno vplival na nadaljevanje knjižnične dejavnosti na območju, saj knjižnica vozilo med drugim uporablja za zagotavljanje medoddelčne izposoje med svojimi enotami in izvajanje dejavnosti Dostavne knjižnice.

Januarja 2018 je Občina Kobarid poleg prostorov v pritličju stavbe Dom Andreja Manfreda Knjižnici Kobarid dala v upravljanje tudi prostor v bližnji telovadnici (ukrep 18). Prostor smo v začetku leta opremili s policami in ga uredili kot priročno skladišče knjig (ukrep 19). S tem

je bil dosežen strateški cilj 8. Pridobitev dodatnih prostorov za Knjižnico Kobarid, njena površina (kazalec učinkovitosti) se je povečala za 9,5 m².

Strateško področje: Kadri

Knjižnica si že vrsto let prizadeva razširiti polovično zaposlitev bibliotekarja za opravljanje domoznanske dejavnosti za vse tri občine soustanoviteljice, njeno financiranje pa je razdeljeno na deleže, določene po številu prebivalcev. Cilj 9. Razširitev polovične zaposlitve bibliotekarja domoznanca na polno zaposlitev v tem strateškem obdobju ni bil dosežen (ukrep 20 in 21). Cilj 9. je tesno povezan s Ciljem 3. Izboljšanje najdljivosti in dostopnosti domoznanskega gradiva. Ker knjižnica prepoznava področje domoznanstva kot eno od pomembnih dejavnosti (določa jo tudi Zakon o knjižničarstvu) in bo cilj optimizacije dostopnosti domoznanskega gradiva in dediščinske pismenosti zasledovala tudi v bodoče, bo razširitev polovične zaposlitve bibliotekarja ostala med strateškimi cilji knjižnice.

Podobno je z razširitvijo zaposlitve systemskega administratorja, ki je z razvojem knjižničnih storitev in tehnologije eno ključnih delovnih mest v sodobni knjižnici. Delovno mesto spada med skupne službe in je kot tako tudi financirano. Systemski administrator pokriva vse štiri enote knjižnice, celotno računalniško in programsko mrežo, spletne storitve, oblikovanje tiskovin in tehnično podporo pri izvedbi dejavnosti, tudi domoznanske. Skladno s ciljem 10. Razširitev delne zaposlitve systemskega administratorja nam je v letu 2017 uspelo polovično zaposlitev systemskega administratorja v dogovoru z občinami razširiti v zaposlitev za $\frac{3}{4}$ polnega delovnega časa (ukrep 22 in 23). Razširitev delovnega mesta systemskega administratorja v polno zaposlitev je potrebna zaradi razvoja in zagotavljanja sodobnih knjižničnih storitev, zato bo bomo ta cilj v sodelovanju z ustanovitelji poskušali uresničiti v naslednjem strateškem obdobju.

5.2 Knjižnična mreža Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Knjižnična mreža Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin obsega štiri organizacijske enote: Knjižnico Tolmin z Dostavno knjižnico, Knjižnico Kobarid, Knjižnico Bovec in Potujočo knjižnico. Knjižnice delujejo kot enoten sistem, v katerem je vse gradivo na voljo vsem prebivalcem območja, ki ga knjižnica pokriva. Brezplačna medoddelčna izposoja je v Zgornjem Posočju uveljavljen način zagotavljanja enakopravnega dostopa do znanja in informacij. Projekti in dejavnosti se izvajajo v vseh enotah knjižnice s posebnim poudarkom na značilnostih in možnostih lokalnega okolja ter z ozirom na posebnosti, ki določajo delovanje Potujoče knjižnice. Financiranje knjižnic je določeno z Zakonom o knjižničarstvu in Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Sredstva za izvajanje dejavnosti javne službe knjižnic pokrivajo stroške za plače, materialne stroške, nakup knjižničnega gradiva ter za nakup in vzdrževanje prostorov in opreme. Splošna dostopnost do storitev knjižnice je poleg urejene knjižnične mreže, medoddelčne izposoje in oddaljenega dostopa do e-storitev zagotovljena z ustreznimi urniki odprtosti vseh enot knjižnice in redno optimizacijo načrtovanja postajališč Potujoče knjižnice. Vsaka od enot knjižnice ima svoje prednosti, morebitne slabosti in nevarnosti skušamo redno prepoznavati in jih odpravljati ter v njih videti izzive in jih spreminjati v priložnosti.

Knjižnica Tolmin

Matični oddelek Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin se nahaja v Tolminu. Dejavnost Knjižnice Tolmin financira Občina Tolmin, ki ima 11.003 prebivalce, vendar jih kar 70% ne živi v občinskem središču. Zaradi velikosti občine in razpršene poseljenosti knjižnica optimalno izvajanje svoje dejavnosti zagotavlja s pomočjo Potujoče in Dostavne knjižnice.

Stavba tolminske knjižnice je bila namensko zgrajena leta 1980 po takrat veljavnih normativih. V preteklih letih je bila s finančnim sodelovanjem Občine Tolmin celostno energetska sanirana, vgrajeno je bilo osebno dvigalo za dostop do knjižničnih prostorov v 1. nadstropju in nabavljen sistem premičnih skladiščnih regalov. Z leti in z razvojem knjižnične dejavnosti je začetna ideja o izgradnji prizidka prerasla v potrebo po rekonstrukciji celotne stavbe. Slednje predstavlja priložnost, da se knjižnica v Tolminu razvije v sodobno informacijsko, družabno in kulturno središče z urejeno zunanostjo in uporabnikom privlačno notranostjo.

V stavbi Knjižnice Tolmin ima sedež uprava zavoda in Potujoča knjižnica. V Knjižnici Tolmin se nahaja domoznanska zbirka in zbirka dragocenejših del, tu delujejo tudi ostale skupne službe, ki so skladno z zakonodajo financirane glede na število prebivalcev posamezne občine. Prednost tolminske knjižnice je njena lokacija v središču kraja ob večjem parkirišču in uradnih institucijah ter prepoznavnost med občani, ki je posledica dolge in bogate tradicije knjižničarstva na Tolminskem.

Knjižnica Kobarid

Knjižnica Kobarid deluje od junija 2002, ko je Občina Kobarid obnovila stavbo Doma Andreja Manfreda in v njej med drugim zagotovila izvajanje knjižnične dejavnosti za svoje občane. Knjižnica je po vzoru skandinavskih knjižnic zasnovana kot kulturno in informacijsko središče kraja. Zaradi unikatne notranje opreme in takrat inovativne tehnološke opremljenosti je bila v letu 2009 uvrščena v bazo najboljših evropskih knjižnic. Dejavnost Knjižnice Kobarid v celoti financira Občina Kobarid kot soustanoviteljica zavoda. Občina Kobarid ima 4.052 prebivalcev, skoraj 2/3 jih ne živi v občinskem središču, zato je tradicija knjižnične dejavnosti na Kobariškem tesno povezana tudi s Potujočo knjižnico. Glede na podatke večji delež delovno aktivnih prebivalcev v občini Kobarid svojega dela ne opravlja v svoji občini (76%), kar pojasnjuje uporabo knjižničnih storitev v drugih enotah knjižnice. Prednost kobariške knjižnice je njena lokacija v neposredni bližini osnovne šole in vrtca, priložnost za njeno večjo prepoznavnost pa aktivno vključevanje v kulturni utrip kraja.

Knjižnica Bovec

Knjižnica Bovec je enota tolminske knjižnice od leta 1971, leta 2000 se je preselila v nove prostore v prvem nadstropju bovškega kulturnega doma. Knjižnična dejavnost ima v Bovcu že več kot 140-letno tradicijo, kar se odraža tudi v prepoznavnosti in uporabi knjižničnih storitev med prebivalci ter razumevanju pomena kakovostne knjižnične dejavnosti v lokalnem okolju. Razpršena poseljenost prebivalcev na Bovškem in velikost območja sta ključni dejstvi, ki podpirata izvajanje knjižnične dejavnosti tudi s storitvami Potujoče knjižnice. Večina delovno-aktivnega prebivalstva v občini Bovec glede na podatke svoje delo opravlja v svoji občini, kar pojasnjuje koriščenje knjižničnih storitev predvsem v Knjižnici Bovec. Lokacija knjižnice v prvem nadstropju Kulturnega doma Bovec je zaradi prepoznavnosti stavbe njena prednost, hkrati pa tudi slabost, saj je knjižnica zaradi stopnic težko dostopna gibalno oviranim osebam. Z aktivnim vključevanjem in sodelovanjem z lokalnim okoljem Knjižnica Bovec dobro izkorišča priložnost pridobivanja najmlajših in ohranjanja starejših uporabnikov.

Potujoča knjižnica

Potujoča knjižnica je eno od orodij, s katerim knjižnica najbolj nazorno zagotavlja enake možnosti dostopa do knjižničnega gradiva in storitev za vse prebivalce na območju, ki ga pokriva. Svoj prvi lastni bibliobus, ki pokriva zelo veliko območje, je tolminska knjižnica dobila jeseni 2001. Pred tem je od leta 1977 Zgornje Posočje obiskoval bibliobus v souporabi goriške, ajdovske in tolminske knjižnice. Tradicija in učinkovitost Potujoče knjižnice izhajata iz geografskih in demografskih značilnosti območja. Vasi in zaselki so razpršeni, na višjih nadmorskih višinah, prebivalstvo pa malo številčno in starejše. Kot pokaže analiza potencialnih

uporabnikov knjižnice, ima območje visok delež prebivalcev, starejših od 65 let, gostota naseljenosti pa je izjemno nizka (v občini Bovec le 8,3). Delež prebivalcev, ki živijo izven občinskih središč, je v povprečju preko 60 %. Potujoča knjižnica je med prebivalci Zgornjega Posočja zelo priljubljena in dobro obiskana. Na 85 postajališčih v vseh treh občinah na letnem nivoju dosega 20 % delež vsega izposojenega gradiva v knjižnici.

Poseben pomen ima Potujoča knjižnica za učence podružničnih šol in vrtcev, ki nimajo enakih možnosti obiska krajevne knjižnice kot njihovi vrstniki na centralnih šolah. Preko Potujoče knjižnice lahko zadovoljijo svoje kulturne, informacijske, intelektualne in socialne potrebe. Naučijo se socialnih veščin in medsebojnega spodbujanja ter sodelovanja, hkrati pa krepijo in širijo svoja znanja. Redni obiski Potujoče knjižnice imajo pozitiven vpliv na razvoj bralne pismenosti otrok.

5.3 Knjižnična dejavnost Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin opravlja knjižnično dejavnost kot javno službo na območju občin Tolmin, Kobarid in Bovec, skladno z določili Zakona o knjižničarstvu so urejeni tudi deleži občin soustanoviteljic pri njenem financiranju.

V skladu z Odlokom o ustanovitvi in Zakonom o knjižničarstvu Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin opravlja naslednje naloge:

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij,
- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo,
- dejavnost knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu.

Zakon o knjižničarstvu določa splošni knjižnici tudi posebne naloge, ki jih ta opravlja v okviru javne službe:

- sodelujemo v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbiramo, obdelujemo, varujemo in posredujemo domoznansko gradivo,
- zagotavljamo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organiziramo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organiziramo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,
- organiziramo kulturne prireditve.

Dejavnosti, namenjene različnim starostnim skupinam uporabnikov, s katerimi knjižnica podpira uporabo knjižnične zbirke in izvaja svoje poslanstvo, so letno zastavljene v programu dela knjižnice in ovrednotene v letnem poročilu o delu.

Knjižnična zbirka

Temelj delovanja splošne knjižnice je kljub spreminjanju in posodabljanju njene vloge v lokalnem okolju še vedno knjižnična zbirka. Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin pri izgradnji knjižnične zbirke sledi svojemu poslanstvu ter se aktivno odziva na potrebe uporabnikov in lokalnega okolja. Omogoča jim dostop do vsebinsko raznovrstnih in kakovostnih gradiv kot podporo pri vseživljenjskem učenju in spodbujanju bralne kulture ter razvijanju bralne in drugih pismenosti. Celotna knjižnična zbirka Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin je na dan 31.12.2019 štela 183.478 enot knjižnega in neknjižnega gradiva. Poleg fizičnih gradiv knjižnica svojim uporabnikom zagotavlja dostop do elektronskih in zvočnih knjig ter drugih kakovostnih spletnih virov. Redno izvajanje nadzora nad knjižnično zbirko z izločanjem, preusmerjanjem in odpisovanjem zastarelega in uničenega gradiva je del politike upravljanja s knjižnično zbirko. Del nadzora predstavlja tudi inventura in varovanje gradiva.

Podrobnejši pregled nad knjižnično zbirko in njenim upravljanjem je prikazan v Dokumentu o upravljanju knjižnične zbirke.

Uporabniki knjižnice

Potencialni uporabniki splošne knjižnice so vsi prebivalci in obiskovalci v občinah Tolmin, Kobarid in Bovec. Aktivni člani knjižnice so tisti uporabniki, ki so v določenem letu vsaj enkrat uporabili knjižnične storitve, ki jih zabeleži računalniški sistem Cobiss¹⁶.

	2011			2015			2019		
	0-14 let	15-64 let	65 + let	0-14 let	15-64 let	65 + let	0-14 let	15-64 let	65 + let
Bovec	58%	31%	14%	63%	31%	19%	90%	34%	25%
Kobarid	71%	37%	9%	63%	35%	16%	68%	26%	16%
Tolmin	66%	37%	13%	65%	36%	20%	74%	30%	21%
Potujoča knjižnica ¹⁷	16%	3%	4%	15%	4%	5%	19%	4%	5%
Skupaj ¹⁸	67%	32%	15%	62%	31%	21%	68%	25%	20%

Tabela 14: Delež aktivnih članov med prebivalci po starostnih skupinah

Analiza trenda deleža aktivnih članov med prebivalci nam pokaže, da ostaja delež mladih do 15. leta konstantno visok (padec v letu 2015 lahko pripišemo razlikam v številčnosti generacij otrok), medtem ko se delež odrasle populacije med člani knjižnice občutno znižuje. Na število članov knjižnice je negativno vplivala uvedba letne članarine v letu 2017. Delež članov, starejših od 65 let, je stabilen, vendar glede na njihov delež med prebivalci nizek.

	Starost	Prebivalci	Od tega člani
Bovec	0-14 let	10%	90%
	15-64 let	63%	34%
	65 + let	27%	25%
Kobarid	0-14 let	15%	68%
	15-64 let	62%	26%
	65 + let	23%	16%
Tolmin	0-14 let	14%	74%
	15-64 let	62%	30%
	65 + let	24%	21%

Tabela 15: Primerjava deleža prebivalcev in deleža enake starostne stopnje med člani, 2019¹⁹

¹⁶ Npr. izposoja knjižničnega gradiva, evidentiran obisk zaradi uporabe računalnika, ogleda filma ipd.

¹⁷ Delež članov Potujoče knjižnice se nanaša na skupno število prebivalcev vseh treh občin.

¹⁸ Skupna vrednost je zaradi mestoma nepopolnih podatkov o članih za malenkost višja od seštevka.

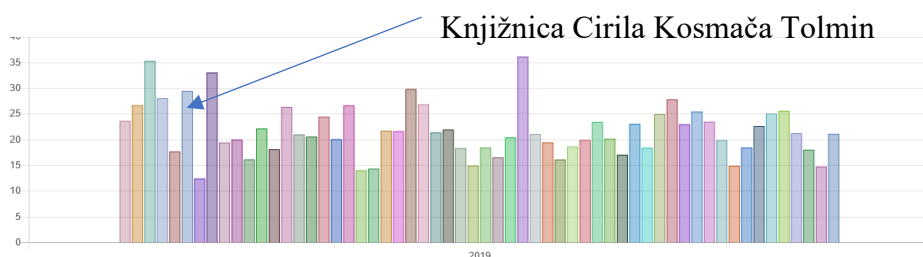
¹⁹ Iz primerjave je izvzeta Potujoča knjižnica, ki pokriva vse tri občine.

Knjižnične storitve največ uporabljajo najmlajši, s starostjo delež med člani knjižnice pada. Za knjižnico to predstavlja priložnost in izziv, da nadaljuje s prizadevanji za promocijo obstoječih storitev, hkrati pa z dodatnimi analizami okolja razišče možnosti drugačnih, izvirnih načinov približevanja potrebam lokalnega okolja in prebivalcev.

	Delež med aktivnimi člani	
	Ženske	Moški
0-14 let	54 %	46 %
15-65 let	74 %	26 %
65 +	74 %	26 %
Skupaj	69 %	31 %

Tabela 16: Delež aktivnih članov po spolu, 2019

Med aktivnimi člani knjižnice je delež moških več kot pol manjši od deleža žensk. Pričakovano je najmanjša razlika med spoloma pri mladini. Z ustrežno promocijo in izvajanjem raznolikih dejavnosti v okviru knjižnične javne službe želi knjižnica k uporabi knjižničnih storitev pritegniti tudi večje število moških uporabnikov.

Slika 1: Primerjava deleža aktivnih članov na potencialnega uporabnika med slovenskimi splošnimi knjižnicami (www.knjiznice.si)

V primerjavi z drugimi knjižnicami v Sloveniji ima Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin med prebivalci visok delež aktivnih članov.

6 Smernice delovanja Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Glede na prepoznane potrebe okolja in poslanstvo knjižnice bodo prioritete naslednjega strateškega obdobja vključevale predvsem področja bralne kulture, bralne in ostalih pismenosti za različne starostne skupine s poudarkom na ranljivih skupinah ter področje domoznanske dejavnosti in z njo povezane dediščinske pismenosti. Knjižnica bo izhajala iz svojih obstoječih aktivnosti in jih skušala nadgrajevati. Kot informacijsko središče lokalne skupnosti bo aktivno spodbujala vseživljenjsko učenje, ozaveščala prebivalce o javnih zadevah in posebno skrb namenjala informacijskemu opismenjevanju uporabnikov. S svojim delovanjem bo vključevala prebivalce v družbeno življenje, spodbujala ustvarjalnost ter krepila vlogo knjižnice kot družabnega in kulturnega središča.

Z izboljševanjem prostorskih možnosti bo knjižnica skušala zagotavljati optimalne pogoje za kakovostno izvajanje svoje dejavnosti. Na poslovanje knjižnice in izvajanje storitev posredno in neposredno vpliva tudi razvoj IKT. Knjižnica bo načrtovala in izvajala dejavnosti za zagotavljanje informacijske varnosti in se premišljeno usmerjala v e-poslovanje.

S permanentnim strokovnim izpopolnjevanjem zaposlenih bo stremela h kakovostnemu informatorskemu in promotorskemu delu, ki je osnova za vse knjižnične vloge. Da bi jih približala kar najširšemu krogu svojih potencialnih uporabnikov in omogočala enakopraven

dostop do svojih storitev, bo v naslednjem strateškem obdobju visoko prioriteten cilj pridobitev novega vozila za Potujočo knjižnico. Tako bo knjižnica z izvajanjem knjižnične dejavnosti kot javne službe še naprej pomembno prispevala k dvigu kakovosti življenja občanov vseh starostnih skupin in s tem podpirala regionalni ter občinske razvojne programe.

Uporaba knjižnice in bralna kultura za otroke in mladino

Knjižnica v vseh svojih oddelkih že vrsto let aktivno sodeluje z vrtci in osnovnimi šolami, izvaja pravljíčne ure za najmlajše in s tem posveča posebno pozornost predbralni pismenosti. Porajajočo se pismenost pri najmlajših spodbujamo z mesečnimi priporočili staršem za kakovostno branje otroških slikanic *Malček palček*. Z *Uganko meseca* spodbujamo uporabo kakovostne mladinske strokovne literature. V akciji *Moja knjižnica – Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin*, namenjeni spodbujanju tretješolcev k branju in rednemu obiskovanju knjižnice, izpostavljam kakovostno izvirno in prevedeno produkcijo otroških leposlovnih del. Projekt *Koraki do branja* združuje kakovostna leposlovna dela za otroke, ki ustrezajo tudi strokovnim priporočilom glede tiska in izgleda, ter strokovno literaturo za starše, ki se soočajo z izzivom motiviranja in dodatne pomoči otrokom pri branju. S tem želi knjižnica olajšati in pozitivno vplivati na razvoj bralne pismenosti. Gradivo za otroke in mladino je opremljeno s posebnimi *piktogrami*, ki otroke usmerjajo pri vsebinskem izboru leposlovja in jih dodatno motivirajo za branje. Kakovostno izvirno in prevedeno mladinsko leposlovje mesečno priporočamo v branje kot *QL knjige*. Z nalepko *Zlata hruška* označimo nagrajene otroške in mladinske knjige. S tem želimo spodbuditi izposajo kakovostnih knjig in posledično bralno kulturo. Z medgeneracijskim projektom *Bralna bratovščina* mlajše in starejše bralce vabimo k medsebojnemu spodbujanju k branju. Projekt krepi bralne navade otrok in širi bralno kulturo med različnimi starostnimi skupinami uporabnikov.

V sklopu nacionalnega projekta *Rastem s knjigo* vse naše oddelke obiskujejo sedmošolci in dijaki 1. letnikov gimnazije, ki predstavljajo večji izziv pri motivaciji za branje in uporabi knjižnice. Knjižnica bo nadaljevala s prizadevanji za okrepitev dejavnosti na področju bralne kulture za mladostnike in ga nadgradila do te mere, da bi šole obisk knjižnice uvrstile v vsakoletni učni program vsakega razreda. Samo s kontinuiranimi in vsebinsko sistematično zastavljenimi obiski bi otroke skozi obdobje šolanja usposobili za aktivno uporabo knjižnice in njenih storitev. Obisk knjižnice bi otroci lažje prepoznali kot način kakovostnega preživljanja prostega časa, izboljšale bi se možnosti za razvoj bralnih navad in posledično boljše bralne pismenosti. Ob kakovostni in redno prisotni bibliopedagoški dejavnosti se mladi praviloma vrnejo v knjižnico kot mladi starši, ki imajo dobro izkušnjo iz svoje mladosti.

Poleg različnih bralnih sposobnosti je za mlade posebej značilen velik upad pri obiskovanju knjižnice, saj branje pogosto ni njihova primarna dejavnost. Knjižnica želi slediti potrebam novih generacij mladih in jim poleg knjižnih vsebin in osnovne računalniške opreme ponuditi tudi možnost kakovostnega in ustvarjalnega preživljanja prostega časa. V Knjižnici Tolmin zanje načrtujemo vzpostavitev posebnega, tehnološko in oblikovalsko opremljenega prostora, ki jim bo omogočil raznolike tehnološke možnosti in kreativno uporabo različnih vsebin. Glede na prostorske zmožnosti želimo podobnemu cilju slediti tudi v Knjižnici Bovec, Knjižnica Kobarid pa je že v svoji zasnovi prilagojena mlajšim generacijam.

Uporaba knjižnice in bralna kultura za odrasle

Knjižnica želi še naprej namenjati posebno pozornost dejavnostim za spodbujanje bralne kulture med odraslimi. S številnimi projekti skušamo promovirati branje kot vrednoto ter spodbujati medgeneracijsko in družinsko branje.

Z medgeneracijskim projektom *Bralna bratovščina* starše in ostale starejše člane družin motiviramo za aktivno spodbujanje branja pri njihovih najmlajših. Poleg bralnih navad otrok

projekt krepi bralno kulturo med različnimi starostnimi skupinami uporabnikov. V sodelovanju s Kinogledališčem Tolmin v akciji *Od knjige do filma* razstavljamo knjige, po katerih so nastali filmi, ki se predvajajo v našem lokalnem kinu. S povezovanjem filmske in literarne umetnosti skušamo k branju pritegniti specifičen profil bralcev. Projekt *Primorci beremo* je skupni projekt primorskih knjižnic, s katerim že več let uspešno spodbujamo bralno kulturo in z različnimi oblikami promocije (*Primorci beremo ob skodelici kave*, *Primorci beremo na Primorskem valu*, uvodna in zaključna prireditve s predstavitev knjig) krepimo bralne navade med odraslimi bralci.

Na kakovostno slovensko in prevedeno leposlovje, ki bi ga bralci sicer morda spregledali, med drugim opozarjamo s seznamom *Priporočamo*. Knjige so posebej izpostavljene, nanje opozarjamo na spletni strani knjižnice. Z oznako *Goodreads* opozarjamo na prevedeno leposlovje, ki ga svetovna bralna javnost na istoimenskem spletnem portalu posebej dobro ocenjuje. Kot pomoč bralcem pri izboru kakovostne literature med drugim uporabljamo vseslovenski portal *Dobreknjige.si*, ki ga soustvarjajo slovenske splošne knjižnice. Kakovostno literaturo različnim starostnim in interesnim skupinam približamo tudi z razstavami nominiranih in nagrajenih del, obletnicami ustvarjalcev, anotacijami v *radijski oddaji Tvoja, moja, naša knjižnica*. Knjižne novice predstavljamo tudi v *prispevkih na lokalni TV postaji*.

Del izločenega gradiva v poletnih mesecih na več lokacijah v Zgornjem Posočju postavimo v knjižne hiške, imenovane *SeniKnjig*. Knjižni seniki so izdelani po podobi senikov iz lokalne arhitekturne dediščine in so vključeni v široko mednarodno mrežo Little Free Library. Aktivnost je del načrta spodbujanja bralne kulture, s katero dosežemo širši krog potencialnih uporabnikov in obiskovalcev tudi izven knjižnice.

V prihodnje želi knjižnica še večji poudarek nameniti ozaveščanju odraslih v različnih vlogah (starši, bodoči starši, stari starši, zaposleni, aktivni pri raznih dejavnostih...) o pomenu bralne in ostalih pismenosti za kakovostno družinsko, družabno in delovno življenje.

Ob izrazitem trendu staranja prebivalstva, ki ga dodatno omejujejo zelo slabe možnosti javnega prevoza do občinskih središč, kjer se nahajajo naše krajevne knjižnice, bo knjižnica posebno pozornost namenjala specifičnim potrebam starejših prebivalcev. Omogočanje enakih možnosti dostopa do znanja in informacij izboljšuje možnosti za kakovostno preživljanje njihovega prostega časa ter vključenosti v družbo. Obstoječe storitve, ki jih širša javnost morda še ne pozna, bo dodatno promovirala in jih na različne načine poskušala približati različnim ciljnim skupinam uporabnikov.

Delež starejšega prebivalstva je skoraj dvakrat tolikšen kot delež mladih, struktura članov knjižnice pa je ravno obratna. Jeseni 2019 je knjižnica zastavila cikel biblioterapevtskih obiskov v tolminski enoti Doma upokojencev Podbrdo, ki se je izkazal za zelo priljubljeno in obiskano dejavnost varovancev. V letu 2020 je sodelovanje prekinila epidemija. Priložnost za promocijo knjižnice med starejšimi predstavljajo tudi društva upokojencev, kjer so člani običajno zelo aktivni. Zgleden primer dobrega vključevanja odraslih in starejših v knjižnico imamo v Knjižnici Bovec, kjer knjižnica sodeluje z Literarnim klubom Bovec, sezonsko pa pripravlja pogovore o prebranih knjigah v okviru projekta *Primorci beremo*. Glede na kadrovske zmožnosti in lokalni interes želimo dobro prakso razširiti tudi na ostale oddelke.

S ciljem povečanja števila uporabnikov knjižničnih storitev bo knjižnica pripravljala prireditve in predavanja o aktualnih temah, ki poleg širjenja znanja in vseživljenjskega učenja spodbujajo tudi uporabo knjižnične zbirke in storitev. S tem bo izvajala knjižnično vlogo vključevanja v družbo, spodbujanja povezovanja ter sodelovalne kulture, predvsem pa vlogo seznanjanja z javnimi zadevami in spremljanjem aktualnega dogajanja v družbi. Skozi knjižnično vlogo informacijskega središča lokalne skupnosti bo skrbela za strokovno usposobljenost zaposlenih, da bodo zanesljiva podpora uporabnikom pri pridobivanju, vrednotenju in uporabi informacij. Uporabnike bo tudi usposabljala za samostojno uporabo e-storitev in IKT.

Domoznanska dejavnost

Slovenske splošne knjižnice v okviru domoznanske dejavnosti zbiramo, obdelujemo, varujemo in posredujemo gradivo o zgodovini in sodobnem življenju lokalne skupnosti, v kateri delujemo. V domoznanske zbirke vključujemo knjižnično gradivo, ki izpolnjuje vsaj enega od kriterijev:

- se po vsebini nanaša na območje, ki ga knjižnica pokriva,
- je nastalo na tem območju ali
- so ga ustvarili avtorji s tega območja.

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin ima vsebinsko zelo kakovostno in bogato domoznansko zbirko, ki jo želimo v kar največji meri približati uporabnikom. Že vrsto let se knjižnica trudi zastaviti digitalizirano zbirko lokalno zanimivih gradiv, s katero bi vsebinsko združila raznolika gradiva in informacije, z digitalizacijo omogočila njihovo širšo dostopnost ter jih hkrati zaščitila pred neželenim uničenjem. Z razvojem informacijske tehnologije se kažejo nove možnosti bibliografske obdelave gradiv in digitalizacije, ki upoštevajo tudi avtorsko-pravni vidik. Institut informacijskih znanosti Maribor (IZUM) je vzpostavil digitalni repozitorij dCobiss, s katerim bi ob ustreznih dopolnitvah in kadrovskih zmožnostih postopno lahko izvedli načrtovane aktivnosti in se približali priporočilom standardov. Ti kot enega od načinov dela s knjižnično zbirko navajajo dostopnost domoznanskega gradiva v digitalizirani obliki.

Domoznanska zbirka se nahaja v Knjižnici Tolmin. Prostor ni organiziran v skladu s prostim pristopom do gradiv, zato je uporaba tovrstnih informacij strogo pogojena z bibliotekarjem informatorjem. Z ustrezno prerazporeditvijo arhivskih in dragocenih gradiv v primerne arhivske prostore in postavitvijo domoznanskih vsebin v prosti čitalniški pristop ter digitalizacijo in dostopnostjo preko računalniške tehnologije bo knjižnica optimizirala dostop do domoznanske zbirke. Zadnja raziskava med uporabniki in neuporabniki knjižnic (ZSK, 2020) je ponovno pokazala, da domoznansko gradivo spada med bolj zaželeno vsebine v knjižnici. Aktivno vključevanje knjižnic na področju ohranjanja in promoviranja dediščine spodbuja tudi Strategija kulturne dediščine 2020-2023. Domoznansko dejavnost, gradivo in storitve želimo predstavljati v okviru bibliopedagoških dejavnosti, prireditev in dogodkov, z razstavami, publicistično dejavnostjo in drugimi aktivnostmi.

Domoznanska dejavnost je skupna služba vseh treh občin ustanoviteljic in kot taka tudi financirana. Za potrebe domoznanske dejavnosti ima knjižnica trenutno zaposlenega le 0,5 bibliotekarja.

7 Strateški cilji

Z zastavljenimi strateškimi cilji in izvajanjem aktivnosti za njihovo doseganje bo knjižnica lahko uspešno izvajala svoje raznolike knjižnične vloge v lokalnem okolju, sledila razvoju IKT in skrbela za pozitivno organizacijsko kulturo.

Strateško področje 1: Knjižnična zbirka

CILJ 1: Aktualna, urejena in učinkovita knjižnična zbirka

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Načrtovanje in izvajanje aktivnosti upravljanja knjižnične zbirke ²⁰	vsi uporabniki	2021-2025	Strokovni delavci

Utemeljitev in pričakovani učinki: upravljanje knjižnične zbirke predstavlja skupek aktivnosti, s katerimi strokovni delavci knjižnice zagotavljajo aktualno, urejeno in učinkovito knjižnično zbirko. Vzdrževanje, vrednotenje in nadgrajevanje bogate in vsebinsko raznolike knjižnične zbirke, s katero knjižnica zagotavlja aktualno ponudbo virov in skuša v največji meri dosegati zastavljene cilje glede izvajanja kakovostne knjižnične javne službe, je temelj njenega delovanja. Z ustrezno nabavno politiko, jasno opredeljenimi odgovornostmi strokovnih delavcev pri izvajanju aktivnosti upravljanja zbirke, rednim izvajanjem inventure ter ustrezni vsebinski in formalni obdelavi gradiva bo knjižnična zbirka aktualna, urejena in učinkovita. Kot taka bo lahko učinkovito odgovarjala na prepoznane potrebe v lokalnem okolju, ki vključujejo različne starostne, ranljive in interesne skupine, in se jim prilagajala.

Kazalci učinkovitosti:

- število odpisanih enot gradiva (2019: 4.084 izvodov)
- delež aktualnega gradiva v zbirki (2019: 18 %)

CILJ 2: Povečanje uporabe knjižnične zbirke

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Načrtovanje in izvajanje dejavnosti za promocijo knjižničnega gradiva ²¹	vsi uporabniki	2021-2025	Direktorica, strokovni delavci
Načrtovanje in izvajanje novih dejavnosti in storitev	vsi uporabniki	2021-2025	Direktorica, strokovni delavci

Utemeljitev in pričakovani učinki: bralna pismenost človeku zagotavlja socialno in čustveno inteligenco, zmožnost empatije in širšega razumevanja sveta. Omogoča mu dostop do svetovnega znanja, ki ga zmora tudi usvojiti in razumeti. Daje mu možnost kritičnega presojanja in samostojnega odločanja. Je temelj vsem drugim vrstam pismenosti in osnova za razvoj posameznika in družbe. Skladno z Nacionalno strategijo bralne pismenosti se nameravamo v Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin tudi v prihodnje usmerjati v povečanje uporabe knjižnične zbirke in širjenje bralne kulture.

²⁰ Izločanje in odpis knjižničnega gradiva, vsebinska obdelava gradiva, ažurno urejanje gradiva na knjižničnih policah in v katalogu, redna inventura gradiva, varovanje gradiva.

²¹ Predstavitve knjig, tematske razstave, bralne akcije, različne dejavnosti za spodbujanje bralne kulture.

Kazalci učinkovitosti:

- obrat knjižnične zbirke (2019: 1,3)
- število izposojenih enot gradiva (2019: 250.128 izvodov)

Strateško področje 2: **Storitve in uporabniki**

CILJ 3: Povečanje števila uporabnikov knjižnice

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Načrtovanje in izvajanje novih dejavnosti in storitev	Vsi uporabniki	2021-2025	Direktorica, strokovni delavci
Usmerjena promocija storitev knjižnice za posamezne ciljne skupine ²²	Vsi uporabniki	2021-2025	Direktorica, strokovni delavci
Izvedba javnomnenjske ankete	Vsi prebivalci Posočja	Do 2022	Direktorica, strokovni delavci
Merjenje zadovoljstva uporabnikov	Člani knjižnice	2021-2025	Direktorica, strokovni delavci

Utemeljitev in pričakovani učinki: rezultati javnomnenjskih anket knjižnici pomagajo pri proaktivnem delovanju, z njimi knjižnica načrtuje učinkovite promocijske poti do potencialnih uporabnikov. Z naslavljanjem novih ali še ne doseženih ciljnih skupin v lokalnem okolju bomo knjižnično dejavnost približali širši javnosti in stremeli k ozaveščanju o pomenu branja ter dvigu nivoja bralne pismenosti in bralne kulture. Z evalvacijo in prilagajanjem obstoječih dejavnosti bo knjižnica lahko učinkovito sledila razvoju okolja. S prijaznejšo ureditvijo knjižničnih prostorov, prilagojenimi aktivnostmi in učinkovito knjižnično zbirko bomo zagotovili ustrežnejše in spodbudnejše okolje za posamezne ciljne skupine uporabnikov (mladi, starejši). Z rednimi meritvami zadovoljstva uporabnikov bomo ta element lahko ovrednotili.

Kazalci učinkovitosti:

- število aktivnih članov (2019: 5.354 aktivnih članov)
- število obiskovalcev knjižnice (2019: 96.293 obiskovalcev)
- zadovoljstvo uporabnikov

CILJ 4: Optimizacija dostopnosti lokalno pomembnega gradiva

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Katalogizacija domoznanskih vsebin	vsi prebivalci	2021-2025	Katalogizatorji
Ureditev dostopa do domoznanskega gradiva	vsi prebivalci	2021-2025	Strokovni delavci
Digitalizacija	vsi prebivalci	2021-2025	Strokovni delavci, sistemski administrator, zunanji izvajalci

²² Starejši občani, mladina, starši...

Utemeljitev in pričakovani učinki: z vzpostavitvijo e-dostopa do digitaliziranih oblik gradiv z upoštevanjem avtorsko-pravne zakonodaje (dCobiss²³) in digitalizacijo starejšega pomembnega gradiva (dLib) knjižnica zasleduje dolgoletni cilj zagotavljanja širše dostopnosti domoznanskega gradiva. Na ta način bi lokalno pomembne vsebine približali tudi uporabnikom v krajevnih knjižnicah in poenostavili dostop do vsebinsko povezanih informacij. Z ustrezno zaščito arhivskih in dragocenih gradiv ter uporabnikom prijaznejšo postavitvijo domoznanskih vsebin v knjižnici bo zbirka postala dostopnejša. Aktivno predstavljanje lokalno pomembnih vsebin v prostorih knjižnice in v virtualnem okolju ter povezovanje (virtualnih) vsebin z drugimi lokalnimi institucijami, ki delujejo na področju ohranjanja kulturne dediščine, bo okrepilo prepoznavnost domoznanske zbirke in vlogo knjižnice pri ohranjanju lokalne kulturne dediščine. Digitalizacija in virtualizacija kulturnih vsebin je tudi del vsebinskih načrtov pri oblikovanju novega nacionalnega programa za kulturo, spodbujanje njihove uporabe pa eden od ciljev Strategije kulturne dediščine 2020-2023. Gradivo, ki ga knjižnica hrani in še ni dostopno v e-obliki, njegova objava pa ni pogojena z avtorskimi pravicami, nameravamo postopno digitalizirati v sodelovanju z Goriško knjižnico, ki kot osrednja knjižnica za naše območje med drugim koordinira digitalizacijo lokalno pomembnega starejšega gradiva.

Kazalci učinkovitosti:

- število kataložnih vpisov domoznanskega gradiva (2019: 158)
- število digitaliziranih dokumentov (uporaba domoznanskega gradiva v e-obliki) (2019: 0)

CILJ 5: Dediščinska pismenost

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Načrtovanje in izvajanje dejavnosti za promocijo domoznanskega gradiva ²⁴	Vsi uporabniki	2021-2025	Strokovni delavci

Utemeljitev in pričakovani učinki: z bogato domoznansko zbirko želimo izvajati različne aktivnosti na področju lokalno pomembnega gradiva in s tem zasledovati cilj izvajanja vseživljenjskega učenja ter okrepiti zavedanje o pomenu kulturne dediščine. Preko sodelovanja s šolami in vrtci bomo najlažje dosegli populacijo mladih, ki bi na ta način ozaveštila prisotnost vsebin pisne kulturne dediščine v knjižnici. Z aktivnim predstavljanjem domoznanskih vsebin v virtualnem okolju želimo o lokalni kulturni dediščini ozaveščati mlade in tudi starejše prebivalce. Skladno s Strategijo kulturne dediščine 2020-2023 želimo okrepiti prepoznavnost domoznanske zbirke in vlogo knjižnice pri ohranjanju lokalne pisne kulturne dediščine. Izvedba načrtovanih aktivnosti je pogojena s Ciljem 12: Razširitev 1/2 zaposlitve bibliotekarja za potrebe domoznanske dejavnosti na polno zaposlitev.

Kazalci učinkovitosti:

- število razstav/prireditev iz domoznanskih vsebin (2019: 0)
- število dejavnosti za otroke, povezanih z domoznanskimi vsebinami (2019: 0)

²³ Aplikacija nadomešča starejšo rešitev, ki je katalogizatorjem že omogočala vnos digitalnih vsebin in je integrirana z ostalimi segmenti COBISS-a. Z dCOBISS se začne razvoj rešitev, ki jih bodo knjižnice v prihodnje potrebovale za obvladovanje digitalnih izzivov v svojih okoljih.

²⁴ Razstave, domoznanske urice za otroke, izobraževalne dejavnosti...

CILJ 6: Povečanje uporabe e-storitev in informacijsko ter računalniško opismenjevanje

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Izvajanje obstoječih in priprava novih dejavnosti za promocijo e-virov	vsi uporabniki	2021-2025	Strokovni delavci
Usposabljanja za uporabo e-storitev	Zaposleni, uporabniki	2021-2025	Strokovni delavci, zunanji izvajalci

Utemeljitev in pričakovani učinki: zaslonski mediji so postali splošno uporabljana in dostopna tehnologija. Knjižnica se prvenstveno usmerja v e-storitve za uporabo knjižnice ter zagotavljanje dostopa do e-storitev javnih oblasti, glede na zaznane potrebe okolja pa tudi na računalniško opismenjevanje. Znanje na področju informacijske tehnologije in e-storitev je za strokovne delavce knjižnice vse bolj nujno in potrebno.

Usposabljanja za uporabo e-storitev knjižnice so del bibliopedagoških ur za organizirane osnovnošolske in srednješolske skupine, ki jih z rednimi obiski navajamo na raznoliko ponudbo knjižnice. Pomemben element dela bibliotekarja informatorja so postala individualna svetovanja uporabnikom o uporabi številnih elektronskih možnosti za učinkovitejšo uporabo knjižnice in njenih vsebin, povezanih z branjem in knjigami, ter njihova promocija. Slednje zahteva od strokovnih delavcev samoiniciativnost in angažiranost za dodatna usposabljanja, da bi lahko sledili razvoju elektronskih vsebin. V načrtu izobraževanj zaposlenih se bo knjižnica usmerila v pridobivanje takšnih znanj, ki bodo zaposlenim v pomoč pri nudenju sodobnih storitev knjižnice. Aktivnost se navezuje na Cilj 11.

Knjižnica kot informacijska ustanova stremi k informacijsko pismenim uporabnikom, ki znajo varno in učinkovito uporabljati IKT, spletne vsebine in sodobne načine komuniciranja ter poslovanja. Na ta način prispeva k splošnemu napredku lokalnega okolja in prebivalce spodbuja k aktivnemu državljanstvu. Skladno z evropsko politiko razvijanja digitalnih spretnosti med prebivalci je usposabljanje za temeljne spretnosti in digitalno vključevanje vseh prebivalcev ter ozaveščanje o pomenu informacijske varnosti (Cij 10) ena od pomembnih nalog splošne knjižnice.

S kakovostnimi e-viri in e-storitvami, ustrezno IKT opremo ter usposobljenimi strokovnimi delavci želi knjižnica krepiti vlogo informacijske ustanove za vse prebivalce.

Kazalci učinkovitosti:

- število izposojenih e-knjig (2019: 864)
- število izposoj zvočnih knjig (2020: 162²⁵)
- število usposabljanj zaposlenih za uporabo e-virov (2019: 1)
- število usposabljanj uporabnikov (2019: 0)

²⁵ Podatek z dne 17.12.2020. Aplikacija Audibook je članom knjižnice na voljo od avgusta 2020.

Strateško področje 3: **Prostori, oprema in vozila za izvajanje knjižnične dejavnosti**
CILJ 7: Vzdrževanje in prenova prostorov in opreme

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Preureditev prostorov in opreme ²⁶	Vsi uporabniki	Do 2025	Direktorica, vodje enot
Posodobitev sistema varovanja gradiva in zamenjava knjigomatov	Vsi uporabniki	Do 2025	Direktorica, vodje enot

Utemeljitev in pričakovani učinki: pri obstoječi prostorski ureditvi Knjižnice Tolmin so možne le nekatere prilagoditve, s katerimi bi uporabnikom ponudili prijaznejši prostor za kakovostno preživljanje prostega časa. S sodobno informacijsko, komunikacijsko in računalniško opremo bi zagotovili enakopraven dostop (predvsem mladim) do raznolike kakovostne tehnologije, ki spodbuja njihovo kreativnost in hkrati pomeni aktiven pristop k razvojni naravnosti okolja. Ob vgradnji osebnega dvigala za gibalno ovirane osebe v Knjižnici Tolmin se je pokazala težava vstopa v izposojevalni del knjižnice v prvem nadstropju. Preureditev steklenih sten in vzpostavitev avtomatskih vrat bo bistveno olajšala vstop vsem obiskovalcem knjižnice.

Knjižnica za svoje gradivo v Tolminu in Bovcu uporablja zastarel sistem varovanja gradiva z magnetno nitko. Obe knjižnici še vedno uporabljata zastarela knjigomata, ki omogočata zgolj izposajo gradiva in ne dopuščata nadgradnje, niti možnosti vračanja gradiva. Trg ponuja tehnološke rešitve, vezane na tehnologijo RFID HF, ki pa ni kompatibilna s tehnologijo RFID UHF, ki jo že uporablja Knjižnica Kobarid. Nove tehnološke rešitve uspešno uporabljajo že številne slovenske knjižnice. V času epidemije se je še izraziteje pokazala potreba po zunanjem knjigomatu, ki omogoča vračanje gradiva 24/7 in ga uporabnik opravi brez kontakta s knjižničarjem. Opremljenost gradiva z RFID tehnologijo bo poleg brezkontaktno izposoje in vračanja ob uporabi knjigomatov omogočila različne funkcionalnosti pri delu z gradivom in razširila možnosti delovanja knjižnice z vidika širše dostopnosti in nadzora. Vpeljava avtomatiziranega načina varovanja in izposoje ter vračanja gradiva je pogojena z relativno visokimi začetnimi stroški.

Preureditve prostorov in opreme v Knjižnici Tolmin bodo glede na finančne zmožnosti izvedene v skladu z načrtovano rekonstrukcijo in dozidavo knjižnice v prihodnosti.

Kljub namensko zasnovani opremi v Knjižnici Bovec se kažejo potrebe po prilagajanju prostora in knjižnične opreme sodobnemu uporabniku. Velika težava Knjižnice Bovec ostaja možnost dostopa za gibalno ovirane osebe (dvigalo), potrebna je ureditev dokumentacije glede najema in naslova. V Knjižnici Kobarid bo potrebno vzdrževanje (parket, stene) in posodabljanje tehnične opreme.

Cilj je neposredno povezan s ciljem povečanja števila uporabnikov in njihovega zadovoljstva pri uporabi knjižnice ter dodatni spodbudi k obiskovanju ter uporabi knjižničnih gradiv (Cilj 2).

Kazalci učinkovitosti:

- število izposojenega/vrnjenega gradiva preko knjigomata (2019: 9.772 izposojenih izvodov; 0 vrnjenih)
- število obiskovalcev (2019: 96.293)
- zadovoljstvo uporabnikov

²⁶ Prenova sanitarij, zamenjava pulta, preureditev vhoda, zasnova mladinskega kotička, prilagoditev dostopa do domoznanskega gradiva – Tolmin; prilagajanje pohištva in opreme, vzdrževanje – Bovec in Kobarid

CILJ 8: Nadaljevanje aktivnosti za začetek rekonstrukcije in dozidave Knjižnice Tolmin

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Ureditev parcelnih mej		2021-2022	Direktorica, Občina Tolmin
Nadaljevanje aktivnosti za rekonstrukcijo in dozidavo stavbe Knjižnice Tolmin		2022-2025	Direktorica

Utemeljitev in pričakovani učinki: izgradnja prizidka h Knjižnici Tolmin in prenova obstoječe stavbe izhaja iz dolgoročnih strateških usmeritev knjižnice in lokalne skupnosti. Projekt presega občinska proračunska sredstva, zato se posamezne faze izvajajo postopoma s ciljem pridobitve sodobnih in dovolj velikih knjižničnih prostorov v Tolminu. Leta 2018 je bila v sodelovanju z arhitektom obstoječe stavbe Igorjem B. Skuljem izdelana idejna zasnova rekonstrukcije in dozidave Knjižnice Tolmin. V teku je ureditev parcelnih mej, z njo se ukvarja pravni oddelek Občine Tolmin. Urejene meje so podlaga za pridobitev gradbenega dovoljenja, ki bo osnova za nadaljevanje aktivnosti, povezanih z rekonstrukcijo in dozidavo knjižnice.

Uporabnikom prijaznejša razporeditev in sodobna opremljenost knjižničnega prostora je pomemben dejavnik pri zagotavljanju kakovostnih knjižničnih storitev in pomembno prispeva k dobri uporabniški izkušnji. Stavba knjižnice v Tolminu je vse od izgradnje zastavljena za dozidavo prizidka, ki bi omogočil ugodnejšo razporeditev prostorov in gradiva ter več možnosti za raznolike in sodobne storitve knjižnice.

Kazalci učinkovitosti:

- dokumentacija o urejenih parcelnih mejah

CILJ 9: Pridobitev novega vozila za Potujočo knjižnico

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Podpis pogodbe o sofinanciranju novega vozila		Januar 2021	Direktorica, župani, Ministrstvo za kulturo
Izbor izvajalca in podpis pogodbe o izdelavi vozila		Pomlad 2021	Direktorica
Izdelava novega vozila		Do oktobra 2022	Direktorica, strokovni delavci na Potujoči knjižnici, izbrani izvajalec
Promocijske aktivnosti ob začetku uporabe novega vozila	Vsi prebivalci	Jesen 2022	Direktorica, strokovni delavci

Utemeljitev in pričakovani učinki: obstoječe vozilo Potujoče knjižnice je v letu 2020 staro 20 let in popolnoma iztrošeno, na njem so vedno pogosteje potrebna večja popravila in vzdrževalna dela. Glede na geografske in demografske značilnosti območja, ki ga knjižnica pokriva, je način izvajanja knjižnične dejavnosti z bibliobusom edini dovolj učinkovit, da z njim dosežemo najširši krog potencialnih uporabnikov tudi izven občinskih središč. V prihodnjem strateškem

obdobju bomo prioritarno nadaljevali z aktivnostmi za nakup novega vozila, ki so bile zaradi epidemije zadržane v letu 2020.

Kazalci uspešnosti:

- novo vozilo za Potujočo knjižnico
- število obiskovalcev Potujoče knjižnice (2019: 9.435)
- število aktivnih članov Potujoče knjižnice (2019: 1.133)

Strateško področje 4: **Informacijska varnost in e-poslovanje**

CILJ 10: Skrb za informacijsko varnost

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Izvajanje dejavnosti za izboljšanje informacijske varnosti	Zaposleni, uporabniki	2021-2025	Direktorica, sistemski administrator, zaposleni, zunanji izvajalci
E-hramba dokumentov	Knjižnica, uporabniki	2021-2025	Direktorica, računovodja, strokovni delavci, zunanji izvajalci

Utemeljitev in pričakovani učinki: sodobna informacijska tehnologija posega na vsa področja delovanja knjižnice, njen razvoj pa vpliva tako na poslovanje kot ponudbo knjižnice. Potrebno je spremljati razvoj IKT in njeno uporabo smotno uvajati v poslovanje knjižnice z namenom zagotavljanja varnosti podatkov in racionalizacije delovnih postopkov.

Z vidika obvladovanja informacij in podatkov je potrebno načrtovati sistem upravljanja varovanja podatkov in informacij v poslovanju in delovanju knjižnice (v fizičnem in virtualnem okolju). Varnostna politika predvideva upravljanje varovanja informacij, s katerim ustvarimo organiziran in poenoten pristop k poslovanju in pripravljenost na morebitne varnostne težave (zmanjševanje tveganj). Knjižnica bo pri urejanju področja informacijske varnosti sledila veljavni zakonodaji.

Kader s specifičnimi znanji (sistemski administrator) in ustrezno usposobljeni zaposleni so ključnega pomena za zagotavljanje učinkovitega sistema varnostne politike znotraj organizacije. Slednje je neposredno povezano s Ciljem 11.

Kazalci uspešnosti:

- število izobraževanj zaposlenih s področja informacijske varnosti (2019: 0)
- dokument informacijske varnosti
- število dokumentov v e-arhivu (2019: 0)

Strateško področje 5: **Strokovni razvoj zaposlenih in kadrovska struktura****CILJ 11: Strokovno usposobljeni in odzivni zaposleni**

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Permanentno in usmerjeno izobraževanje zaposlenih ²⁷	Strokovni delavci	2021-2025	Zunanji izvajalci, strokovni delavci
Učinkovita organizacija dela	Vsi zaposleni	2021-2025	Direktorica, vodje enot
Skrb za spodbudno delovno okolje	Vsi zaposleni	2021-2025	Direktorica, vodje enot

Utemeljitev in pričakovani učinki: strateške usmeritve Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin na področju človeških virov so strokovno usposobljeni, motivirani in zadovoljni zaposleni, ki odgovorno izvajajo kakovostne knjižnične storitve. Permanentno izobraževanje in izpopolnjevanje zaposlenih s področja knjižničarske in sorodnih strok ter informacijsko-komunikacijskih znanj je osnova za zagotavljanje hitre odzivnosti na spremembe iz okolja. S spodbujanjem koncepta učeče se organizacije, sodelovanja in internega prenosa znanj želimo vzpostaviti spodbudno okolje, ki bi zaposlene motiviralo pri razvijanju njihovih sposobnosti in potencialov, s katerimi lahko oplemenitijo storitve knjižnice in okrepijo lastno zadovoljstvo pri delu. Rezultat je pozitivna organizacijska klima in zadovoljni uporabniki.

Kazalniki uspešnosti:

- Število ur izobraževanj zaposlenih (2019: 204,5)
- Zadovoljstvo zaposlenih

CILJ 12: Razširitev ¾ zaposlitve sistemskega administratorja na polno zaposlitev

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Dogovor občin ustanoviteljic o sofinanciranju polne zaposlitve		Do 2025	Direktorica, župani
Podpis pogodbe za poln delovni čas		Do 2025	Direktorica

Utemeljitev in pričakovani učinki: Za uspešno delo v sodobni knjižnici je nujno poznavanje IKT in e-storitev, ki se nenehno razvijajo in terjajo usposobljene zaposlene. Mesto sistemskega administratorja oz. računalničarja je že nekaj časa strateškega pomena za razvoj posamezne knjižnice. Njegovo delo obsega vzdrževanje računalniške-informacijske mreže, odpravljanje napak in okvar, sodelovanje z Arnesovimi informatiki (Knjižnica Tolmin je vozlišče Arnesa za šolski center, muzej in knjižnico), zagotavljanje informacijske in sistemske varnosti, vodenje dokumentacije in nabava IK opreme za vse oddelke knjižnice, sodelovanje pri vseh projektih, ki zahtevajo specifična računalniška znanja, med drugim digitalizacija in priprava e-vsebin, skrb za izobraževanje zaposlenih, oblikovanje promocijskih gradiv, zagotavljanje tehnične pomoči pri izvedbi prireditev in dejavnosti v vseh oddelkih knjižnice ter pomoč uporabnikom pri iskanju zahtevnejših informacij in uporabi IKT. Tudi strateške usmeritve za slovenske splošne knjižnice priporočajo, da ima knjižnica za zagotavljanje nemotenega

²⁷ Področja usposabljanj: knjižničarstvo, bralna in druge pismenosti, IKT, e-storitve, splošna in uporabna znanja...

delovanja celoten delovni čas podpora s področja IKT. Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin ima zaposlenega sistemskega administratorja le za $\frac{3}{4}$ polnega delovnega časa.

Kazalci uspešnosti:

- število polnih zaposlitev (2019: 17)
- število delnih zaposlitev (2019: 2)

CILJ 13: Razširitev 1/2 zaposlitve bibliotekarja na polno zaposlitev za potrebe domoznanske dejavnosti

Aktivnosti	Ciljna skupina	Časovni okvir	Nosilci
Dogovor občin ustanoviteljic o sofinanciranju polne zaposlitve		Do 2025	Direktorica, župani
Podpis pogodbe za poln delovni čas		Do 2025	Direktorica

Utemeljitev in pričakovani učinki: zagotavljanje domoznanske dejavnosti v splošni knjižnici določa 16. člen Zakona o knjižničarstvu. Domoznanska dejavnost Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin zajema vsebine celotnega Posočja in zamejstva in je kot taka pomembna za ohranjanje kulturne dediščine v lokalnem okolju. Zajema zbiranje raznolikega gradiva, ki se vsebinsko ali avtorsko veže na lokalno okolje, tako zgodovinsko kot aktualno. Sistematično zbiranje tovrstnega gradiva teče že od leta 2006. Zajema zagotavljanje arhivskih izvodov tekoče knjižne produkcije posoških avtorjev, dopolnjevanje zbirke originalnih del pomembnejših avtorjev, popis aktualnih vsebin iz Posočja v dnevnem časopisju in katalogizacija, zbiranje študijskih nalog, dopolnjevanje zbirke razglednic in fotografij, skrb za ustrezno hranjenje dragocenega gradiva (originalne izdaje starejših del, faksimili...), zagotavljanje zahtevnejših domoznanskih informacij za raziskovalno dejavnost, pripravo priložnostnih razstav in obeležitev pomembnih obletic, sodelovanje pri izgradnji vseslovenskega projekta Obrazi slovenskih pokrajin, portalov Kamra in dLib ter omogoča številne aktivnosti knjižnice za spodbujanje vseživljenjskega učenja uporabnikov vseh starosti in sodelovanje z izobraževalnimi in drugimi institucijami.

V Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin je za potrebe domoznanske dejavnosti zagotovljena le polovična zaposlitev bibliotekarja, financirana kot skupna služba vseh treh občin ustanoviteljic (delež na št. prebivalcev). Razširitev zaposlitve na poln delovni čas bi omogočila razvoj sodobno organizirane domoznanske dejavnosti, ki prispeva k ozaveščanju prebivalcev o pomenu kulturne dediščine in njenem vsakodnevnem ohranjanju za prihodnje rodove. K temu lokalne skupnosti spodbuja tudi Strategija kulturne dediščine 2020-2023. Cilj razširitve zaposlitve je tesno povezan s Ciljem 4: Optimizacija dostopa do domoznanskega gradiva in Ciljem 5: Dediščinska pismenost, saj je za organizacijo in izvedbo aktivnosti potrebna ustrezna kadrovska podpora. Zaradi zagotavljanja tehnoloških pogojev virtualnih vsebin in digitalizacije je ta cilj povezan tudi s Ciljem 12: Razširitev zaposlitve sistemskega administratorja in Ciljem 11: Usposobljen in strokovno izobražen kader.

Kazalci uspešnosti:

- število polnih zaposlitev (2019: 17)
- število delnih zaposlitev (2019: 2)

8 Zaključek

S premišljenim in proaktivnim načrtovanjem in izvajanjem svoje dejavnosti je Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin vsa leta svojega delovanja uspešna. Nadaljevanje že zastavljenih aktivnosti in projektov za različne starostne skupne uporabnikov ter razvoj novih bo knjižnica lahko optimalno izvajala z rednim spremljanjem zadovoljstva uporabnikov, ustreznim odzivanjem na prepoznane potrebe okolja in podporo ustanoviteljev. Z načrtovanjem, organizacijo, izvajanjem in evalvacijo svoje dejavnosti po načelu odličnosti bo sledila strokovnim priporočilom in standardom in nadaljevala uspešno delo na področju knjižnične dejavnosti. S poudarjanjem pomena domoznanske zbirke in njeno ustrezno hrambo bo zasledovala cilje nacionalne strategije kulturne dediščine, z zagotavljanjem enakopravne dostopnosti do svojih storitev za vse prebivalce, vključujoč ranljive skupine, pa bo krepila socialno vlogo v lokalnem okolju. Z zasledovanjem strateških ciljev, zastavljenih z namenom optimalnega izpolnjevanja knjižničnih vlog v lokalnem okolju, si bo knjižnica prizadevala izpolnjevati svoje osnovno poslanstvo ter uspešno slediti zastavljeni viziji.

V Tolminu, 21.12.2020

Jerneja Berginc
Direktorica Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin

Skladno s 35. členom ZUJIK je knjižnica pridobila predhodno pozitivno mnenje občin ustanoviteljic, Svet knjižnice je na svoji 7. redni seji dne 25. 2. 2021 podal soglasje k Strateškemu načrtu Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin za obdobje 2021-2025 (sklep 07/2021, št. 4).